

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PREVENCE KRIMINALITY DĚTÍ A MLÁDEŽE

Autor práce: Michelle Provazníková, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě VPŠ
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: PhDr. Alena Čejková
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby moje práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění.

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleně Čejkové za projevenou ochotu, odborné vedení, čas a trpělivost, kterou mi věnovala při zpracování práce.

ABSTRAKT

PROVAZNÍKOVÁ, M. *Prevence kriminality dětí a mládeže : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 72 s. Vedoucí bakalářské práce : PhDr. Alena Čejková.

Klíčová slova: delikvence, dítě, chování, kriminalita, mladistvý, nezletilý, opatření, prevence, rodina, škola.

Práce pojednává o problematice prevence kriminality dětí a mládeže. Úvodní část je věnována vysvětlení základních pojmů. Cílem práce je analyzovat hlavní příčiny vzniku delikventního chování mládeže. Jsou zde popsány stěžejní faktory – rodina, škola, vrstevníci, návykové látky, masmédia – jež ovlivňují chování a jednání dětí a mladistvých. Dále jsou zde uvedena výchovná, ochranná a trestní opatření, která jsou jim za provinění ukládána. Podstatná část práce je věnována prevenci kriminality – její struktuře a úrovním a způsobu organizování prevence v České republice s důrazem na preventivní činnost policie. Praktická část vychází z dotazníkového šetření mezi žáky 6. až 9. tříd Základní školy Nad Vodovodem v Praze 10, zaměřeného právě na faktory, které ovlivňují kriminalitu této rizikové skupiny a zároveň na činnosti (např. besedy, přednášky), které preventivně působí na chování a jednání těchto dětí.

ABSTRACT

PROVAZNÍKOVÁ, M. *Child and juvenile crime prevention : Bachelor thesis.*
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 72 p.
Supervisor : PhDr. Alena Čejková.

Key words: child, infant, youth, delinquency, behaviour, crime, measures, family, school, prevention.

This bachelor thesis deals with prevention of children and youth delinquency. In the introduction part basic terminology is explained. The aim of the bachelor thesis is to analyse main reasons why delinquent behaviour of children and youth have risen. It describes crucial factors, which influence their behaviour – family, school, peers, addictive substance and mass media. The work also describes educational, protective and punitive measures which are imposed for their misbehaviour. Substantial part of the work is devoted to prevention, its structure, levels and way of organization in the Czech Republic, with emphasis on preventive activities carried out by the Police of the Czech Republic. The practical part of the theses is based on survey which was conducted among pupils of 6th to 9th grades in the basic school Nad Vodovodem, Prague 10. The research focused at the factors which influence criminality of this risk group, and also activities which prevent their misbehavior, for example talks and lectures.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
3 KRIMINALITA DĚTÍ A MLÁDEŽE	15
3.1 Počátek trestně právní úpravy nad mládeží	15
3.2 Základní příčiny dětské delikvence	16
3.2.1 Biologické faktory	16
3.2.2 Psychologické faktory	17
3.2.3 Vliv rodiny	18
3.2.4 Vliv školy	19
3.2.5 Vliv vrstevnických part	20
3.2.6 Závislosti	21
3.2.7 Vliv médií	23
3.3 Charakteristické znaky delikvence mládeže	24
4 VÝCHOVNÁ, OCHRANNÁ A TRESTNÍ OPATŘENÍ	27
4.1 Výchovná opatření	28
4.1.1 Dohled probačního úředníka	28
4.1.2 Probační program	29
4.1.3 Výchovné povinnosti	30
4.1.4 Výchovná omezení	31
4.1.5 Napomenutí s výstrahou	31
4.2 Ochranná opatření	32
4.3 Trestní opatření	33
5 STRUKTURA PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE	
A ÚROVNĚ PREVENTIVNÍCH AKTIVIT	39
5.1 Struktura prevence kriminality	39
5.1.1 Sociální prevence	39
5.1.2 Situační prevence	40
5.1.3 Prevence viktimnosti	42
5.2 Úrovně preventivních aktivit	43
5.2.1 Primární prevence	43
5.2.2 Sekundární prevence	44
5.2.3 Terciární prevence	44
5.3 Systém prevence kriminality v České republice	45
5.4 Úloha Policie ČR v oblasti prevence kriminality	50
5.5 Community Policing	54
6 PRAKTICKÁ ČÁST	55
6.1 Cíl	55
6.2 Tvorba dotazníku, metodika výzkumu	55

6.3 Sběr dat	55
6.4 Popis školy	55
6.4.1 Minimální preventivní program a jeho cíle	56
6.5 Grafické vyhodnocení dat	56
6.6 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	70
PŘÍLOHY	71

Úvod

Kriminalita dětí a mládeže se celosvětově zvyšuje a problém se netýká pouze jednotlivců, ale celé společnosti. Trestná činnost mládeže je velmi závažným společenským problémem a jejímu snížení a omezování by se proto v budoucnu měla věnovat ještě větší pozornost než doposud. Je to velmi vážné téma také proto, že ovlivňuje každého z nás.

Je pravda, že na kriminalitě dětí a mládeže nese vinu i soudobá společenská situace, která na děti a mládež vyvíjí mnohem větší tlak než tomu bylo v předchozích letech a je těžké postihnout všechny příčiny delikventního chování mládeže. Méně odolný jedinec má mnohdy velké problémy přizpůsobit se tempu společnosti a právě v této chvíli se mohou vytvářet příhodné podmínky pro delikventní chování.

Kriminalita dětí a mládeže zahrnuje trestnou činnost a způsobuje vážný společenský a ekonomický problém. Prevence kriminality dětí a mládeže je velmi důležitá a je třeba s ní začít od raného věku dítěte, a to především v rodině, která je nezastupitelná.

I když se obrací pozornost na rodinu, jako na její nejvýraznější faktor, není ani rodina všemocná. Zvláště tam, kde jsou rodiče celodenně pracovní vyčerpáni, vybírá si dítě okruh kamarádů nebo partu, a ty mohou jeho chování negativně ovlivnit.

S kriminalitou mládeže je nutno neustále bojovat, a to především z důvodu stálého nárůstu agresivního chování mládeže. Jedním z bodů účinné prevence je organizování volného času mládeže a výchova ke zdravému životnímu stylu. V tomto případě by měli s mládeží intenzivně pracovat odborní pracovníci, rodiče dětí, pracovníci škol.

Další důležitou součástí boje s kriminalitou mládeže je zvyšování právního vědomí, které se uskutečňuje například prováděním přednášek a seminářů na školách. Cílem těchto aktivit je ukázat mladým lidem kam až může jejich nevhodné chování zajít a jaké následky a případně sankce by je čekaly.

Důležitým faktorem v boji s kriminalitou mládeže jsou všechny formy preventivních opatření, která by se měla vzájemně prolínat a navazovat na sebe.

Mladí delikventi by měli být více odpovědní za své protiprávní činy a jednání. Jejich odpovědnost by se měla více přibližovat odpovědnosti dospělých pachatelů. Jedním z možných účinných řešení je stále diskutované téma snížení hranice

odpovědnosti ze současných patnácti let věku. Někteří nezletilci si jsou vědomi, že nemohou být trestně stíháni a o svých kriminálních skutcích hovoří absolutně bez zábran.

Prevence kriminality má své opodstatnění i u dospělých, neboť mládež je ve velké míře ovlivněna svým okolím a je tedy odrazem celé společnosti. Nestačí pouze napomínat, hrozit a trestat, ale je třeba jít příkladem.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat obecně příčiny kriminality dětí a mládeže (škola, rodina, vrstevnické party, závislosti, masmédia), jež je vedou k páchání trestné činnosti a popsat preventivní činnost v této oblasti. Stanovení dílčích cílů bylo nutností pro úspěšné splnění práce. Tyto cíle vyjadřují jednotlivé kapitoly a podkapitoly ve svých názvech i celkové struktuře práce.

V praktické části byla použita metoda dotazníkového šetření, jenž se uskutečnilo u žáků 6. – 9. tříd Základní školy Nad Vodovodem v Praze 10.

Bakalářská práce kromě úvodu a závěru obsahuje dalších pět kapitol, které jsou dále členěny na další podkapitoly. První kapitola je věnována základním pojmům, které se prolínají celou prací a jsou velmi podstatné pro zkoumání této problematiky. Začátek kapitoly kriminalita dětí a mládeže je věnován krátkému vstupu do historie a vývoji trestní úpravy nad mládeží. V další části jsou pak popsány biologické a psychologické faktory, které děti a mládež ovlivňují. Podstatná část této kapitoly se týká hlavních vlivů na dětskou kriminalitu a lze sem zařadit rodinu, školu, vrstevnické party, různé závislosti a média. Tyto faktory jsou vlastně jádrem práce, neboť právě jimi jsou děti a mládež nejvíce ovlivňovány. Navazující kapitola je věnována opatřením (výchovná, ochranná a trestní), která jsou provinilcům za jejich činy ukládána. Pátá kapitola je věnována preventivní činnosti, která je rozdělena podle struktury a úrovně preventivních aktivit. V podkapitole, která se věnuje struktuře prevence je popsána prevence sociální, situační a viktimologická. Úroveň preventivních aktivit (primární, sekundární a terciární prevence) je popsána v další podkapitole. Dále je zde popsán systém prevence na státní (republikové), krajské a místní úrovni i preventivní činnost Policie České republiky.

Má-li být prevence příčin kriminality dětí a mládeže efektivní, je zapotřebí nejdříve poznat faktory, které přispívají nebo dokonce vedou k páchání této kriminality. Krom jiného je třeba se zaměřit na volnočasové aktivity a tím předcházet nežádoucím jevům. Proto je částí této práce i dotazníkové šetření. Praktická část tedy vychází z dotazníkového šetření u žáků 6. až 9. tříd základní školy. Dotazník je složen z 12-ti jednoduchých otázek, které se týkají trávení volného času (kamarádi, rodina, televize, party), zkušenostmi s návykovými látkami a v neposlední řadě též preventivních aktivit

např. besedy, přednášky, u kterých vhodně zvolené téma může ovlivnit páchání trestné činnosti této rizikové skupiny a zároveň i ovlivnit jejich chování a jednání, aby se naopak nestaly obětí.

Při tvorbě bakalářské práce bylo využito především odborné literatury českých autorů a článků, které se věnují dětské kriminalitě z různých úhlů pohledu. Dále byly použity právní předpisy, týkající se dané problematiky. Jednalo se zejména o zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

2 Vymezení základních pojmů

Bakalářská práce je zaměřena na téma dětské kriminality, kriminality mládeže a její prevenci. Vzhledem k tomu, že se jedná o specifickou skupinu pachatelů, je vhodné vymezit základní pojmy, které se tohoto tématu týkají. Proto je první kapitola věnována základním pojmům.

• **Kriminalita**

Kriminalitou rozumíme přesně zákonem vymezené trestné činy, které tyto zákony porušují. Jedná se hlavně o trestné činy spáchané osobami staršími 18ti let.

Kriminalita patří mezi závažné sociálně-patologické jevy, které narušují harmonický vývoj společnosti. Je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivá. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidské soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry.¹

• **Delikvence**

Delikvence zahrnuje trestné činy, provinění i činy jinak trestné, které spáchaly osoby mladší 15ti let. Patří sem také přestupky. Delikvence nemusí být spojována s právními důsledky, může se rovněž jednat o mírnější porušení morálních, společenských nebo právních norem. Jedná se tedy o širší pojem než kriminalita, a to z důvodu toho, že kriminalita je přesně definována právními normami a určitý čin musí tuto právní normu porušit. Kriminalita je uváděna především v souvislosti s trestnou činností dospělých (osoby starší 18ti let).²

• **Juvenilní delikvence**

„Juvenilní delikvencí jsou označovány přestupky mladých osob, zpravidla od šestnácti až do osmnácti let, které měly za následek, že se mladistvý dostal k soudnímu řízení“.³

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 20-21.

² NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Kriminalita a delikvence* [online]. 2012 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>>.

³ KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha, 1995, s. 35.

- **Prevence (předcházení) kriminality**

Předcházení kriminální činnosti znamená snahu o to, aby k trestné činnosti nedocházelo v budoucnu. Do prevence kriminality patří veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů. Prevence tedy představuje snahu eliminovat trestnou činnost ještě před jejím začátkem nebo pokračováním. Toto téma bude podrobně rozebráno v samostatné kapitole.

- **Dítě**

Pojem dítě je vymezen v mezinárodní Úmluvě o právech dítěte, kde v čl. 1 je dítětem každá lidská bytost mladší 18ti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.⁴ Naše právní úprava vymezuje pojem dítě v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kde dítě je osoba mladší patnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.⁵

- **Mladistvý**

Tímto pojmem je označována věková kategorie osob, která v době spáchání provinění dovršila 15. rok a nepřekročila 18. rok svého věku. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSVM) rozvádí odpovědnost mladistvého v § 5, odst. 1, kde je uvedeno, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat svoje jednání, není za tento čin trestně odpovědný.⁶ Z toho lze vyvodit, že podle ZSVM je možné na danou osobu, která se provinila, nahlížet individuálně a existují-li pochybnosti o mravní a rozumové vyspělosti mladistvého a s ohledem na znalecké posudky zbavit mladistvého trestní odpovědnosti.

⁴ Úmluva o právech dítěte [online]. 2012 [cit. 2012-09-01]. Dostupné z WWW: <http://zsvejprty.cz/New_Folder/www/VP/umluvapd.htm>.

⁵ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 4 [online]. [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2009-40.pdf>>.

⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 3 [online]. [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-2018.pdf>>.

- **Mládež**

ZSVM pod pojmem mládež rozumí děti a mladistvé. Mládeží se tedy rozumí většinou osoby od narození do osmnácti let.

- **Mladý dospělý**

Pojem mladý dospělý není uváděn v trestním řádu ani v zákonu o soudnictví ve věcech mládeže. „Zpravidla se za mladého dospělého považuje osoba, která spáchala trestný čin mezi 18. a 21. rokem věku a která má v systému trestního práva zásadně postavení dospělého, přičemž zde existují možnosti zmírnění jejího postavení zejména v oblasti sankcí a za určitých okolností na ni může být aplikována speciální úprava pro mladistvé“.⁷ Jedná se zpravidla o osoby ve věku osmnácti až jednadvaceti let, které mají v systému práva statut dospělého.

- **Osoby blízké věku mladistvému**

České právo nezná pojem mladý dospělý, ale vyskytuje se u nás termín osoby blízké věku mladistvých. Tento termín je obsažen v trestním zákoníku, kde je uvedeno, že „soud jako k polehčující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel spáchal trestný čin ve věku blízkém věku mladistvých“.⁸

- **Provinění**

Podle ZSMV⁹ je provinění trestný čin spáchaný mladistvým, jehož stupeň nebezpečnosti je větší než malý. Pojem provinění je totožný s pojmem trestný čin u dospělého pachatele.

Jde tedy pouze o odlišné označení trestného činu, který spáchal mladistvý, nejedná se o odlišnou konstrukci trestného činu. Nejde o samostatnou kategorii deliktů.¹⁰

⁷ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005, s. 268.

⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 7 [online]. [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2009-40.pdf>>.

⁹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 3 [online]. [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-2018.pdf>>.

¹⁰ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha, 2004, s. 14-15.

3. Kriminalita dětí a mládeže

Kriminalita dětí a mládeže byla, je a bude fenoménem, se kterým se musí lidská společnost vyrovnávat od svého vzniku. Proto je úvod této kapitoly věnován prvopočátkům a vývoji úprav trestního práva nad mládeží.

3.1. Počátek trestně právní úpravy nad mládeží

Stejně jako každé odvětví práva prošlo také právo trestní složitým historickým vývojem. Lidská společnost vždy postihovala tresty chování jedinců, které se vymykalo daným normám a bylo nežádoucí. Ve svých prvopočátcích se uplatňovalo spíše právo soukromé – viník se musel vypořádat s poškozeným, obětí nebo jejími příbuznými.

Problematicke historického vývoje trestně právní úpravy nad mládeží se věnuje doktorka Zezulová¹¹, z jejíž publikace jsou vesměs čerpána historická fakta v této kapitole. Teprve v období středověku se začaly objevovat náznak trestněprávní regulace chování a první formulace trestně právní úpravy.

Za základ středověkých trestních zákoníků je považována Constitutio Criminalis Karolina císaře německé říše Karla V¹². Tento předpis stanovoval také jako všeobecné pravidlo mírnější posuzování trestných činů osob mladistvých. Také Hrdelní řád Josefa I. z roku 1707, vydaný pro Čechy, Moravu a Slezsko stanovil mladistvý věk jako polehčující okolnost. U chlapců byla věková hranice stanovena na osmnáct a u dívek nad patnáct let věku.¹³ Dalším významným právním dokumentem z hlediska oblasti trestního soudnictví na mládeží byl Hrdelní řád Marie Theresie z roku 1768. Rozdělil oblast trestního práva mladistvých do tří věkových kategorií:

- ❖ Dětství (Kindheit) do 7. roku
- ❖ Nedospělost (Unmündigkeit) do 14. roku
- ❖ Věk mladistvý (das weitere jugendliche Alter) do 16. roku.

Trestní odpovědnost u dětí neexistovala, u mladistvých pachatelů byly ukládány nižší tresty a u dospělých již platila v plném rozsahu.¹⁴

Velmi významné z hlediska trestně právní úpravy nad mládeží bylo přijetí prvního československého právního předpisu, věnujícího se věkové skupině

¹¹ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno, 1997, 247 s.

¹² ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno, 1997, s. 15.

¹³ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno, 1997, s. 15.

¹⁴ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno, 1997, s. 16.

nedospělých pachatelů, tedy zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Tento zákon rozdělil trestní odpovědnost mládeže do dvou skupin. Skupina osob nedospělých, do které patřily osoby mladší čtrnácti let a kategorie osob mladistvých, což byly osoby mezi 14. – 18. rokem věku. Trestně odpovědná však byla pouze kategorie mladistvých, protože osoby do čtrnáctého roku věky byly trestně neodpovědné. Pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti byla nad provinilci mezi dvanáctým a čtrnáctým rokem věku stanovena soudem ochranná výchova nebo pobyt v léčebném ústavu pouze za ty činy, za které byli dospělí odsouzeni k doživotnímu vězení nebo trestu smrti. Trestní odpovědnost mladistvého byla podmíněná. Znamenalo to, že byl určen minimální věk, jehož dosažení bylo podmínkou vzniku trestní odpovědnosti. Neznamenal to však, že každý mladistvý byl za trestný čin odpovědný. Mladistvý byl trestně odpovědný pouze tehdy, pokud dosáhl takového stupně vývoje po stránce intelektuální a mravní, jaký je obvyklý u jeho vrstevníků a umožňoval mu rozpoznat bezprávnost svého jednání a podle toho jednání usměrnit.¹⁵

3.2 Základní příčiny dětské delikvence

Kriminalita mládeže, zejména delikty zanedbatelného rázu, je velmi ovlivněna sociálním, psychickým a mravním vývojem jedince během dětství a dospívání.¹⁶

Dispozice k neadekvátnímu chování, které při nevhodném výchovném působení může přerůst až do trestné činnosti, mohou pramenit z nejrůznějších poruch či poškození mozku, jako např. porodní komplikace, úrazy, apod.,¹⁷ dále mohou mít příčinu v poruchách osobnosti a nemalý vliv na delikventní chování mají rovněž vrozené rysy osobnosti. Další možná příčina delikventního chování mládeže je spatřována ve vnějších příčinách, a to v rodině, škole, vrstevnických partách, nevhodně tráveném volném čase a také vlivu médií.

3.2.1 Biologické faktory

Genetická zakotvenost lidského chování je aspekt současnými společenskými vědami stále nedoceněný. Téměř všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů i zájmů je dědičná. Co se týče lidské individuální charakteristiky, je v tomto směru dáván větší důraz na vliv prostředí (zejména vliv rodiny a jiných skupin) a tento

¹⁵ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno, 1997, s. 17.

¹⁶ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005, s. 274.

¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 389.

vliv je i více prozkoumáván než právě vliv genetický. Ovšem dědičnost nelze v žádném případě podceňovat. Sama o sobě sice nezapříčiňuje delikventní chování, může však v kombinaci s vlivy sociálními a osobnostními jednání umocnit. Genetická vloha může zvýšit nebo snížit možný vliv okolí na pozdější chování.¹⁸

Jelikož delikvence je forma chování a je podmíněna velice komplexně, dědičnost zde působí jako jeden z mnoha faktorů, které na ně mají vliv. Genetická dispozice může být např. odpovědná za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však samy o sobě nevedou ze sta procent ke spáchání deliktu, pouze jen zvyšují pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha tak zvyšuje práh pro působení vlivu prostředí.¹⁹

V souvislosti s biologickými vlivy je třeba také zmínit fakt, že předpoklady pro delikventní jednání mládeže může pramenit z poškození mozku, které mohlo vzniknout před, v průběhu nebo po porodu nějakým úrazem.²⁰

Každý z nás si přináší na svět genetickou výbavu, která nemusí být špatná, ale ani dobrá. Přizpůsobivost některého jedince může být obtížnější a náchylnost k delikventnímu chování mnohem vyšší.²¹

3.2.2 Psychologické faktory

Psychické charakteristiky mají velký vliv na chování člověka. To znamená, že ovlivňují i chování delikventní. Patří mezi ně temperament, což je relativně stálá složka osobnosti, motivace ke konkrétnímu konání nebo opomenutí a intelekt.²²

Obecné rozumové schopnosti, nebo-li také inteligence, je složka, která je v různé míře vlastní každému člověku. Jedinci páchající trestnou činnost mívají podle názoru autora většinou nižší úroveň inteligence, která může být ještě podpořena zanedbanou výchovou v rodině. Je také snazší je zmanipulovat, aby spáchali trestný čin. Jejich schopnost řešit náročné problémy a situace je do značné míry omezena, a proto také častěji volí řešení, která jsou pro společnost nepřijatelná.²³

Některé rysy temperamentu, jako je např. impulzivita, se u delikventní mládeže vyskytují častěji než u běžné populace. Musí své potřeby uspokojit ihned, což je

¹⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 21.

¹⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 23.

²⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 389.

²¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 389.

²² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 390.

²³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 391.

v mnohých případech spjata se syndromem hyperaktivity a s časovou orientací na přítomnost. Jedinci ke sklonem k delikvenci mívají také nerealistická očekávání od budoucnosti, jejich prognózy jsou optimističtější.²⁴

Dalším faktorem je porucha osobnosti (psychopatie), která může být definována jako: „Trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Hlavním kritériem při diagnostikování psychopatie je stálá, od dětství se projevující nerovnováha ve skladbě osobních vlastností, takže některé jsou nápadně vyvinuté, případně některé nápadně chybí. Nositel této poruchy má kvůli ní opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí, okolím je považován přinejmenším za podivína.“²⁵

3.2.3 Vliv rodiny

Rodina je jednou ze základních sociálních institucí, která v průběhu let prodělala některé významné změny, a společnost jí také v různých dobách přikládala různou váhu. Je však třeba mít vždy na paměti, že základní hodnotová orientace člověka, včetně jeho vztahu k prostředí, závisí především na vztahu k sobě, na sebedůvěře a na vědomí vlastní ceny, které se utvářejí právě a především v rodině. Zde se také rozvíjí základní smysl pro lidská práva, odpovědnost a povinnost.²⁶

Rodina je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje celkové zrání dítěte. Rodiče a ostatní nejbližší členové rodiny se stávají od jeho nejútlejšího věku terčem pozorování a bezděčného napodobování. Formování osobnosti bývá přímým odrazem kvality rodiny. Jestliže se dítěti nedostává potřebně zaměřené výchovné péče a výchovných vzorů, hovoří se o tzv. výchovné zanedbanosti. Výchovně zanedbávány bývají zejména děti primitivních rodičů s nízkou kulturní úrovní, ale někdy i paradoxně děti v rodinách s vysokou socioekonomickou úrovní, kde však na dítě nemají čas, kde je dítě nevídané, či stojí příliš v pozadí v řadě různých jiných hodnot a zájmů rodičů. Rodina však navenek může působit jako harmonický celek.²⁷

Skryté nebo zjevné poruchy rodinné atmosféry mohou nesprávně zaměřit vývoj osobnosti, které se většinou nedostávají potřebné a pobízející vlivy, takže její citové rozpoložení je velmi vratké. Upevňují se pouze přebrané a většinou nepříznivé vzorce

²⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 55-56.

²⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 31.

²⁶ ŠNÝDROVÁ, I. *Spravedlnost dětem – význam rodiny pro vývoj osobnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://iustin.cz/art.asp?art=3>>.

²⁷ ŠNÝDROVÁ, I. *Spravedlnost dětem – význam rodiny pro vývoj osobnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://iustin.cz/art.asp?art=3>>.

chování. Rodina, jejíž vztahová atmosféra je nedostatečná, místo aby dítě připoutala, vyžene jej do jiných společenství, do part překračujících často společenské normy a zákony. Rodiče se jim většinou nevěnují tak, jak by měli, a nesledují důsledně náplň jejich volného času. Případná výchovná opatření nemají valný efekt, neboť přicházejí většinou pozdě a navíc bývají značně neadekvátní (tělesné tresty, striktní zákazy, atd.) Při řešení obtížných situací tyto děti poměrně často selhávají a mnohé se v důsledku toho obrací k alkoholu a drogám.²⁸

3.2.4 Vliv školy

Škola je instituce, která je pro dítě na druhém místě, co se týče výchovy. Tráví v ní většinu dne (někdy je ve škole delší dobu, než jakou pak tráví se svými rodiči), význam školy v životě dítěte není tedy malý. Dnešní škola již dávno neplní pouze vzdělávací funkci, má rovněž vliv na osobnost a morální vývoj žáka. V dnešní době by škola měla nejen děti kvalifikovat pro budoucí práci, ale také vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. Není však vždy jednoduché skloubit zájmy společnosti, rodiny a školy. Rodiny někdy se školou spolupracovat nechtějí, mají-li jiné hodnotové preference než škola.²⁹

„Škola je neoddělitelnou součástí výchovy mladého člověka. Vytváří jeho základní materiální a citové hodnoty, které jej mají provázet celý život a přímo působí na formování jeho osobnosti. Škola v některých případech může působit jako katalyzátor kriminogenních faktorů rodiny. Vztah dítěte ke škole je do značné míry ovlivňování osobností učitele a celkovou organizací školní výuky.

Za základní kriminogenní faktory ve školské výchově lze označit především tyto:

1. nepravdivá školní docházka,
2. špatný prospěch,
3. nevhodné chování žáků k učitelům, učitelů k žákům,
4. arogantní přístup učitele k žákům,
5. špatná spolupráce rodičů se školou,
6. nedostatečná kontrolní a pedagogická činnost školy“.³⁰

²⁸ ŠNÝDROVÁ, I. *Spravedlnost dětem – význam rodiny pro vývoj osobnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://iustin.cz/art.asp?art=3>>.

²⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 67.

³⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň, 2006, s. 255.

Škola by neměla plnit pouze funkci vzdělávací, ale měla by se zajímat o prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a úzce spolupracovat s rodiči.

V současnosti se škola nabízí dětem i možnost trávení volného času v různých kroužcích jako jsou např. výtvarné, sportovní, vzdělávací umělecké a jiné. Dále také školy pořádají pro děti olympiády, kde mohou prezentovat své znalosti a schopnosti. V různých kroužcích mohou děti najít inspiraci pro své další vzdělávání. Při sportovních hrách mohou děti relaxovat a zároveň jsou motivovány, aby se učily soutěživosti a vytrvalosti.

3.2.5 Vliv vrstevnických part

Vrstevnická parta je pro dospívající mládež hlavním prostředkem hledání vlastního já. Na prahu dospělosti se stává v podstatě nejvýznamnější skupinou, která svým vlivem zastihuje všechny ostatní skupiny včetně rodiny.

Všichni jsme byli dětmi a většinou všichni jsme od určitého věku byli raději ve společnosti svých kamarádů než se svými rodiči.

Vrstevnická parta má své určité hodnoty i způsoby chování, rizikem je, že dospívajícím, jak uvádí Vágnerová³¹, často imponují nežádoucí vlastnosti:

- nedostatek soucitu,
- sebeprosazování za každou cenu,
- orientace na okamžitý prožitek,
- orientace na materiální hodnoty.

Na tomto základě se mohou tvořit party vykazující asociální až antisociální chování.

Novodobá kriminologie tvrdí, že kriminalita mládeže je většinou páchána v partách nebo neformálních skupinách. Ty vznikají nejčastěji ze skupin formálních, tedy vydělením ze školní třídy či pobytových zařízení pro rizikovou mládež.³² Živnou půdou pro jejich tvorbu mohou být i velkoměstská sídliště.

Přijetí vrstevnickou partou vyžaduje od jedince určitou konformitu – tedy být stejný jako ostatní členové. Každý nový člen se musí přizpůsobit ostatním, tzn. způsob vyjadřování, úprava zevnějšku, preferování hudebního stylu, ale i upřednostňování

³¹ VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha, 2005, s. 197.

³² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 81.

určitých postojů a chování – k opačnému pohlaví, k sexualitě, k rodičům, ke škole a práci a třeba i k omamným a návykovým látkám.³³

Vrstevníká parta bývá ještě významnější pro děti vyrůstající v nefunkčních rodinách, kde nenacházejí potřebnou podporu, zájem, ani žádoucí pravidla chování. Na tyto děti má velký vliv vůdce party, který je na pomyslném vrcholu skupinové hierarchie. Členem party se však může stát i dítě vychovávané ve funkční rodině. V západních zemích je pro vstup do party požadováno vykonání nějakého zahajujícího rituálu, což bývá často trestný čin. V naší republice je nejčastější delikventní parta, která opětovně navštěvuje diskotéky a herny. Tento způsob života se však stává poměrně finančně náročnou zábavou, takže prostředky na ni bývají opatřovány krádežemi, později i napojením na překupníky.³⁴

Ne vždy má začlenění do vrstevníkové party pouze negativní vliv. Může sloužit jako opora při vytváření osobní identity. Dospívající se může identifikovat s určitou skupinou, a to mu může pomoci v jeho vlastním procesu osamostatňování se. Zvyšuje mu pocit sebevědomí, kterého by jako samostatný jedinec spíše nedosáhl. Skupinová identita je významnou součástí individuální identity, která v tomto období prochází zásadní proměnou.³⁵

3.2.6 Závislosti

Delikventní chování může také souviset s nadměrným používáním návykových látek, alkoholem počínaje a tvrdými drogami konče. Nemusí samozřejmě jít pouze o závislosti, které spočívají v užívání návykových látek, ale také například o závislostech na výherních automatech. Tyto závislosti nezřídka krácejí ruku v ruce.

Nejčastější příčinou závislosti je chybějící rodinné zázemí, nekvalitní vzory, tlak party, snížená schopnost řešit problémy, mylné sebehodnocení a snížené sebevědomí, strach z budoucnosti, zvyšující se společenský tlak na výkonnost, frustrace atd.³⁶

U dětí mladšího a středního školního věku je nutné zdůrazňovat hodnoty zdraví a učit je zdravému životnímu stylu. Tyto informace postupně přeměňovat v pravidla a návyky. Důležitá je prevence cíleně zaměřená proti škodám způsobeným alkoholem,

³³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *MLÁDEŽ DELIKVENCE*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 81.

³⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *MLÁDEŽ A DELIKVENCE*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 81.

³⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *KRIMINOLOGIE*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 397.

³⁶ *Závislosti, Záchranný kruh* [online]. 2012 [2012-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://zachranny-kruh.cz/kriminalita/zavislosti.html>>.

tabákem a jinými drogami. Čím dříve dítě získá negativní postoj k těmto věcem, tím lépe.³⁷

V České republice je alkohol problém, který je často bagatelizován. Dá se říci, že lidí, kteří problematicky konzumují alkoholické nápoje, jsou v Česku desetitisíce. Znepokojující je i rozšířenost konzumace alkoholu mezi mládeží. Tento fenomén je na okraji zájmu veřejnosti a zastiňuje ho viditelnější drogová problematika. Je nutné konstatovat, že alkohol pořád zůstává drogou srovnatelnou s heroinem nebo opiáty. Nabaluje na sebe celou řadu negativních jevů a jedním z nich je též kriminalita dětí a mládeže.³⁸

Proč berou drogy děti a mladí lidé? Zprvu se jedná pouze o zvědavost. Zkusit to je tak vzrušující a odvážné, o to spíše, když slyší neustálé odstrašující řeči dospělých o nebezpečí, které drogy přinášejí. Často je užití drogy východiskem z problémů – neúspěch, nedostatečná sebedůvěra, zneužívání či zanedbávání doma i ve škole. Později se návykové látky stávají nutností, potřebou, od které nelze utéct nebo se jí zbavit či oprostit. Nastává závislost, která vede ke zkáze a vážnému ohrožení života. Problémem je dostupnost a společenská tolerovanost tzv. měkkých drog (alkohol, tabák), které jsou dětem běžně dostupné a nezřídka se stává, že první podnět k experimentování s tímto typem psychoaktivních látek dávají sami rodiče nebo příbuzní dětem na oslavách, v rámci rodiny. Neuvědomují si, že tyto „nevinné“ experimenty nezřídka stojí na počátku pyramidy, která může vést k drogové závislosti.³⁹

Drogy berou děti z různých sociálních skupin. Možná jen důvody, pro které se rozhodnou drogy užívat se liší. U dětí ze sociálně slabších rodin a děti z neúplných rodin sahají většinou po droze ze zoufalství a ze ztráty perspektivy. Nevidí důvod, proč by se měli snažit a nabývají dojmu, že nic nemá cenu. Výjimkou nejsou ani mladí lidé z tzv. lepších rodin a rodin, kde je pevný řád a pravidla. Zde může být důvodem nuda nebo touha po ještě „lepší“ životě. Pokud je dospívající vychováván přísnými rodiči, může mít touhu vymanit se z jejich vlivu za každou cenu a hledá svobodu v droze.

³⁷*Závislosti, Záchranný kruh* [online]. 2012 [2012-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://zachranny-kruh.cz/kriminalita/zavislosti.html>>.

³⁸ *Prevence sociálně patologických jevů*. [online]. 2003. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://zkola.cz/zkodu/rodicoveaverejnost/socialnepatologickejevyajejichprevence/socialnepatologicke/jevyajejichprevenceobecne/15367.aspx>>.

³⁹ *Prevence sociálně patologických jevů* [online]. 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://zkola.cz/zkodu/rodicoveaverejnost/socialnepatologickejevyajejichprevence/socialnepatologicke/jevyajejichprevenceobecne/15367.aspx>>.

Vzniká začarovaný kruh ze kterého lze vystoupit jen s velkou dávkou vůle, motivace a s dobrým zázemím.⁴⁰

Náprava drogové závislosti u dítěte je mnohem složitější a bolestnější pro všechny zúčastněné strany. Méně závažné případy lze řešit v rámci školy za nezbytné spolupráce s rodinou, v závažnějších případech je nutné kontaktovat některé z poradenských a v krajním případě i léčebných zařízení. Náprava musí být cílená a systematická, jelikož se jedná o velmi závažný jev, který může nenapravitelně poškodit jak zdraví, tak osobnost postiženého dítěte.⁴¹

3.2.7 Vliv médií

Několik desítek let probíhají diskuse o vlivu násilí ve filmech na chování člověka. Diskutuje se o vlivu filmu, televize a nejnovějších počítačových her na psychiku dítěte. Zatím co veřejnost diskutuje, stalo se násilí mezi lidmi každodenní součástí zpravodajských i ostatních programů.

Na některých televizních kanálech jsou k dispozici velmi drastické záběry. Akční hrdinové jsou nejen v akčních filmech, ale i v kreslených pohádkách. Chovají se agresivně a většinou jsou odměněni, aniž by cítili bolest nebo výčitky svědomí.⁴²

Pro malé dítě je velmi složité a někdy téměř nemožné oddělit fikci od reality a mnohdy ani vysvětlení rodičů nestačí. Tato televizní „realita“ může dítě zmást a to si vytvoří mylnou představu, jak to ve světě chodí. Dítě může získat dojem, že násilí patří ke každodennímu životu a že jeho páčání je možnost, jak dosáhnout svého cíle. Časem se samozřejmě jeho rozlišovací schopnost prohloubí a lépe pozná, co je možné a co je pouhá fikce. Odborníci se však shodují, že jeho rané vjemy zůstávají a třeba v případě stresu se mohou oživit a mladistvý je schopen podle svých filmových vzorů sáhnout k fyzickému násilí. Násilným obsahem filmů jsou ohroženy děti mezi 8. – 12. rokem, a to zejména chlapci. Tento věk s sebou přináší agresivitu, společenskou izolovanost i deviantní sklony. Televize patří mezi jeden z prostředků, který může formovat osobnost a oni v ní hledají své vzory.⁴³

⁴⁰*Drogy – sociální práce* [online]. 2012 [cit.2012-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/drogy/>>.

⁴¹*Prevence sociálně patologických jevů* [online]. 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://zkola.cz/zkodu/rodiceaverejnost/socialnepatologickejevyajejichprevence/socialnepatologicke/jevyajejichprevenceobecne/15367.aspx>>.

⁴² POKORNÁ, J., ZLÁMAL, J., *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha, 2003, s.10-11.

⁴³ POKORNÁ, J., ZLÁMAL, J., *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha, 2003, s.10-11.

Od devadesátých let, což odpovídá období nárůstu brutality v televizi, narostla i brutalita dětských zločinců. Není běžnou denní aktivitou, aby děti šly a baseballovou pálkou ubily učitele. Baseball není běžnou hrou a ani baseballová pálka není běžným sportovním náčiním. Kde se však velmi často objevuje jako vražedný nástroj je právě televize. Objevování se anomálních zbraní v dětských rukách nasvědčuje rozvoji fantazijního násilí a jeho zdroj musíme hledat právě v televizi.⁴⁴

Vliv televize na mysl dítěte je tím větší a intenzivnější, čím více selhává rodina. Vliv rodiny je totiž mnohem větší než vliv televize a jestliže rodina selže, televize může napáchat velké škody.

3.3 Charakteristické znaky delikvence mládeže

Mezi mládeží převažují trestné činy méně závažné, převážně majetková trestná činnost, závažná forma se vyskytuje poměrně zřídka. Rozdílů můžeme nalézt také mezi kriminalitou páchanou dětmi do 15 let a mladistvými. Mladiství se dopouštějí závažnějších forem kriminality než děti v souvislosti s nabytými zkušenostmi. Jedná se především o loupeže, krádeže vloupáním, krádeže motorových vozidel, rasově motivované činy atd. Dále existují trestné činy, které jsou typické pro mládež. Příkladem mohou být trestné činy spojené se sprejerstvím. Vysoký podíl mladistvých delikventů je také zastoupen u trestných činů šíření toxikomanie a šíření poplašné zprávy.⁴⁵

Také potřeba mladých lidí sdružovat se ve skupinách je často spojena s trestnou činností. Podle různých statistik se trestných činů ve skupinách dopouštějí více chlapci, dívky častěji páchají trestnou činností individuálně.

U velkého množství případů je delikventní činnost prováděna ve skupinách či dvojicích. Příkladem mohou být násilné nebo rasisticky motivované činy či šikanování, které se zaměřují na fyzické nebo psychické týrání či ubližování v určitých sociálních uskupeních, kterými jsou například školy a internáty. Vyskytují se převážně u lidí pohybujících se v rodině s agresivními prvky výchovy, kteří mají vštípeno násilí jako společensky akceptovanou hodnotu. Tito mladiství nezvládají situace, kdy mají příležitost ovládat jiné nebo využívat svého nadřazeného postavení. Často se také můžeme setkat se sprejerstvím. V těchto skupinách získávají členové prestiž, postavení nebo vážnost množstvím případně umístěných sprejerských výtvarů.

⁴⁴Škodlivost televize. [online]. 2011 [cit. 2011-12-10]. Dostupné z WWW: < <http://idm.webpark.cz/televize/televize.htm> >.

⁴⁵MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 128.

Další trestná činnost mládeže je spojena také s vandalstvím, tedy ničením cizího, ať již soukromého nebo veřejného majetku.⁴⁶

Dalšími podněty k páchání trestné činnosti může být soutěživost, touha po dobrodružství nebo snaha vyzkoušet své dovednosti.

Podstatným znakem kriminality mladých je uspokojování svých potřeb bezprostředně, tedy neschopnost odložení svých potřeb na pozdější dobu či se jich popřípadě vzdát.

Delikvence u dětí má většinou epizodický charakter. Zatížení dětskou kriminalitou je časově omezeno a souvisí s psychickým a sociálním vývojem dítěte mezi 14. až 16. rokem. K poklesu kriminality dochází kolem 25. roku věku jedince a v dospělosti již většina jedinců nepokračuje v páchání trestné činnosti. Mimo to, se jedná se převážně o případy jednorázových záležitostí. Velkou část kriminality má na svědomí malá skupina tzv. intenzivních pachatelů.⁴⁷ Jedná se o jedince, kteří se dopouštějí trestné činnosti opakovaně, často jsou registrováni v policejních záznamech.

Způsob provedených trestných činů je odlišný od dospělých pachatelů. Jejich činy jsou méně promyšlené a také nedostatečně naplánované.

Často se setkáváme u mladistvých s nepřiměřeně brutálním provedením trestných činů. Pro pachatele je často důležitější způsob jakým trestný čin provede, než samotný lup. Agresivitu používají jako prostředek zakrývajícím jejich nejistotu a nezkušenost.

Asociální a antisociální módní životní styly působící především na mladé lidi, ovlivňují také velmi často páchání trestné činnosti. Extrémně nebezpečné jsou takové vzory chování, které způsobí určitý druh závislosti. Jednotlivci tohoto věku nedokáží posoudit dlouhodobost následků svého jednání a to může vést k získání fyzické nebo psychické závislosti. „Alkoholismus, nealkoholová toxikomanie, gemblerství, experimentování s členstvím v některých sektách, prostituce, enormní závislost na spotřebě a jinak „nezřízený“ život zbavený lidských rozměrů stojí velmi často u kořenů kriminality mládeže.“⁴⁸

Z toho vyplývá i časté páchání trestných činů pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek nebo potřeba získání prostředků na opatření návykové látky. Se získáním závislosti se vytváří bludný kruh, s přísunem drog se prohlubuje

⁴⁶ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha, 2003, s. 82-85.

⁴⁷ KUČKA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005, s. 276.

⁴⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 386.

závislost a tedy větší potřeba finančních prostředků. Droga z nich udělá snadno manipulovatelné součásti podsvětí, které je využívá jako překupníky kradeného zboží. Zde se nejvíce propojují trestná činnost mladistvých a dospělých, kdy se mladiství zapojují častěji do kriminality dospělých. Častěji se zapojují do organizované kriminality, jako hlídky, bytoví tipaři. Převážně to bývá tam, kde hrozí vysoké riziko odhalení.⁴⁹

Ne vždy a ve všech případech se dá trestné činnosti mládeže zabránit. Proto je třeba aktivně s mládeží pracovat ještě před tím, než se vydají na kriminální dráhu. Je nutné a žádoucí pokusit se eliminovat trestnou činnost před jejím spácháním nebo pokračováním.

⁴⁹ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, 2005, s. 266.

4. Výchovná, ochranná a trestní opatření

Násilná a majetková trestná činnost mladistvých již delší dobu budí velké znepokojení a tím i pozornost. Toto téma je samozřejmě dlouhodobě studováno, ale neustále je zde řada otázek i různých názorů na její příčiny a na způsob zacházení s mladistvými delikventy. Dá se říci, že bylo vyzkoušeno už téměř všechno – jak represivní postupy, kdy jsou mladistvým ukládány různé sankce, tak i postupy které se zakládají na myšlence, že pozitivní zážitek přináší polepšující účinek.⁵⁰

V současné odborné literatuře jsou rozlišovány tři základní přístupy pro posuzování nebezpečnosti pachatele:⁵¹

- intuitivní
- klinický
- statistický

Pro intuitivní přístup hodnocení nejsou stanovena žádná přesná pravidla. Záleží na kvalitě experta, který sám posoudí jaké informace o pachateli bude posuzovat za zásadní a kterým bude přikládat pouze okrajový význam.⁵²

Klinický přístup je spíše empirický. Zkoumaná osoba se podrobí klasickému vyšetření osobnosti. Výsledkem je hodnocení dané osoby podle používaných metod.

Statistický přístup je dnes hodně preferovaným způsobem při posuzování další kriminální činnosti dané osoby.⁵³

Systém opatření, která se uplatňují vůči mladým delikventům v České republice je zakotven v zákonu o soudnictví ve věci mládeže a tvoří ho tři druhy opatření: výchovná, ochranná a trestní. Tato opatření jsou vzájemně provázána tak, aby mohla velmi pružně reagovat na různé aspekty trestné činnosti mladistvých. K této skupině mladistvých se přistupuje jako k jedincům, kteří ještě nevyzráli a jejichž životní styl a postoje je možné vhodnými prostředky ovlivnit tak, aby se vyhnuli páchání trestné činnosti v budoucnu.⁵⁴

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. Plzeň, 2004, s. 75.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. Plzeň, 2004, s. 100.

⁵² ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. Plzeň, 2004, s. 100.

⁵³ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. Plzeň, 2004, s. 100.

⁵⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 168–169.

4.1 Výchovní opatření

Smyslem výchovných opatření je vytvořit těmto jedincům podmínky pro další zdravý rozvoj. Jsou směřována k obnově jejich sociálního zázemí a vytváření podmínek pro jejich budoucí rozvoj. Široká škála těchto opatření umožňuje přistupovat ke každému jedinci individuálně a reagovat na různorodé aspekty jejich trestné činnosti. Primárním cílem těchto opatření není trestání, ale jejich ochrana před škodlivými vlivy, zabránění recidivy jejich chování a dosažení jejich dalšího bezkonfliktního života.⁵⁵

K výchovným opatřením náleží dle § 15, odst. 2 ZSVM následující instituty:⁵⁶

- dohled probačního úředníka
- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení
- napomenutí s výstrahou

4.1.1 Dohled probačního úředníka

Dohled probačního úředníka je opatření, které velmi silným způsobem zasahuje pro života mladistvého. Podstatou je metoda převýchovy a pozitivního ovlivňování chování mladistvého, která v sobě zahrnuje jak kontrolu, tak i pomoc a poradenství. Účelem dohledu probačního úředníka je sledování a kontrola mladistvého, jehož povinností je s ním spolupracovat, dodržovat plán probačního dohledu, dostavovat se k úředníkovi ve stanovených lhůtách, informovat ho o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených výchovných omezení nebo povinností a dalších důležitých okolnostech, které jsou důležité pro výkon dohledu a určené probačním úředníkem. Nezanedbatelným omezením je také povinnost mladistvého nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí.⁵⁷

Dohled probačního úředníka plní dvě funkce – umožňuje po určitou dobu intenzivní kontrolu mladistvého, takže tím chrání i celou společnost a zároveň může

⁵⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 151.

⁵⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictvím ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 5 - 6 [online]. [cit. 2012-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁵⁷ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 5 - 6 [online]. [cit. 2012-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

pomáhat mladistvému při řešení jeho aktuální životní situace a ukazuje mu cestu, jak se vyhnout dalšímu konfliktu s právními normami.⁵⁸

4.1.2 Probační program

U probačního programu se předpokládá daleko větší zásah do života mladistvého než tomu je u jiných výchovných opatření. Probační programy jsou proto ukládány mladistvým s větší mírou narušení, kteří se dopouštějí závažnějších trestných činů a mají i více problémů v běžném životě.

Smyslem probačního programu je podpora při vytváření vhodného sociálního zázemí pro mladistvého, ovlivňování jeho chování tak, aby se vyhnul střetu se zákonem a též pomoc při urovnání vztahů mezi ním a poškozeným.⁵⁹

Probačním programem se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem a omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozením. Probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu programů vedených Ministerstvem spravedlnosti.⁶⁰

Probační program může mladistvému uložit soud mládeže a v přípravném řízení i státní zástupce. Při uložení tohoto výchovného opatření je třeba zohlednit, aby probační program byl „vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti“, aby bylo zajištěno, že mladistvému byla poskytnuta dostatečná možnost seznámit se s obsahem probačního programu a aby bylo nepochybné, že mladistvý souhlasí s jeho účastí na něm. Probační program nelze uložit dítěti mladšímu patnácti let. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pro případ osob mladších patnácti let počítá

⁵⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 168–169.

⁵⁹ SCHELLEOVÁ, I., a kol. *Právní postavení mladistvých*. Praha, 2004, s. 64.

⁶⁰ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 7 [online]. [cit. 2012-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

s možnosti uložení opatření a to – zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče.⁶¹

4.1.3 Výchovné povinnosti

Uložení opatření ve formě výchovných povinností je významný prostředek, kterým lze působit na mladého provinilce. Působí pozitivně na mladistvého, usměrňuje jeho jednání správným směrem, může ovlivnit jeho životní postoje a může pomoci při řešení problémů, které jsou spojeny s trestnou činností mladistvého. Samozřejmě i toto opatření zasáhne do života mladistvého o omezí jeho svobodu. Je však hlavně zaměřeno na jeho další rozvoj, odstranění příčin trestné činnosti a zapojení mladistvého do normálního života a zabránění recidivy jeho trestné činnosti.⁶²

Základní výchovné povinnosti definuje ZSVM takto:⁶³

- mladistvý musí bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- jednorázově nebo ve splátkách zaplatit přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,
- vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,
- usilovat o vyrovnání s poškozeným,
- nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění,
- podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,
- podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení

⁶¹ PMS – Probační a mediační služba České republiky [online]. 2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW: <<http://pmscr.cz/programy/>>.

⁶² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 187.

⁶³ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 7 [online]. [cit. 2012-09-20]. Dostupné z WWW: <[http://zakony pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf](http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf)>.

sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.

4.1.4 Výchovní omezení

Výchovní omezení jsou dalším dlouhodobým opatřením zaměřeným na mladistvého s cílem usměrnit jeho život a ochránit ho před škodlivými vlivy a možnou recidivou.

Výchovní omezení může mladistvému uložit soud pro mládež nebo v přípravném řízení státní zástupce.

Výchovní opatření mají vesměs formu zákazů. Tím, že mladistvý respektuje tyto zákazy – zdrží se tedy určitého chování - eliminuje tím možnost narušení jeho řádného života nebo setkání se s určitými lidmi, kteří by mohli negativně ovlivňovat jeho život. Výchovní omezení jsou uvedena v ZSVM takto:⁶⁴

- nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvé nevhodné prostředí,
- nestýkat se s určitými osobami,
- nezdržovat se na určitém místě,
- nepřechovávat předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,
- neužívat návykové látky,
- neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,
- neměnit bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.

4.1.5 Napomenutí s výstrahou

Napomenutí s výstrahou je jednorázový akt, ve kterém je mladistvému udělena důrazná výtka s upozorněním, že se dopustil takového jednání, které má znaky skutkové podstaty určitého provinění a je doprovázeno upozorněním na další možný postih v případě recidivy trestné činnosti. Cílem tohoto opatření je odradit mladistvého od opakování této činnosti a dosažení změny jeho postoje k životu i jeho chování.

⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 8 [online]. [cit. 2012-09-20]. Dostupné z WWW: <[http://zakony pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf](http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf)>.

Je velmi důležité, aby toto napomenutí bylo vysloveno vhodným způsobem a s přihlédnutím k věku provinilce.⁶⁵

Zákon nestanoví přesně v kterých případech má být toto opatření použito. Předpokládá se však, že nebude používáno v případech, která potřebují důraznější řešení a která jsou spojena s přísnějšími opatřeními.

4.2. Ochranná opatření

Účel ochranných opatření je v ZSVM výslovně vyjádřen a je jím kladné ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvého a ochrana společnosti před páchaní provinění mladistvými.⁶⁶

Mezi ochranná opatření patří:

- ochranné léčení,
- zabezpečovací detence,
- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochranná výchova.

Ochranná výchova se ukládá podle zákona o soudnictvích ve věcech mládeže, ostatní tři opatření jsou ukládána podle trestního zákoníku.

Ukládáním a výkonem ochranných opatření je sledována v první řadě prevence, a proto vystupuje do popředí jejich terapeutická, výchovná, zabezpečovací a sociální složka. Účelem je buď odstranění anebo snížení nebezpečí z dalšího porušování nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem nebo izolace a léčba mladistvých, kteří provinění spáchali pod vlivem návykové látky či trpí duševní poruchou.⁶⁷

U ochranných opatření je možné uložit vedle sebe i více druhů těchto opatření, pokud je to věcně opodstatněné. Tato opatření nemohou být prominuta formou milosti a nelze jejich výkon promlčet či zahladit.⁶⁸

⁶⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 205.

⁶⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 213.

⁶⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 214.

⁶⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 605.

4. 3. Trestní opatření

Trestní opatření patří mezi opatření nejprísnejší, které může zákon o soudnictví ve věcech mládeže uložit. Fakticky byla tato opatření převzata z trestního zákona.

Pokud spáchá mladistvý trestný čin, vždy mají přednost opatření výchovná nebo ochranná (je-li to možné), což je obsaženo v §3, odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže – „Trestní opatření lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona“.

„Základním smyslem všech trestně právních norem je docílit toho, aby nebyly páchany trestněprávně postižitelné činy vůbec, nebo byly páchany v co nejmenší míře. Tento cíl sledují i trestní opatření přijímaná vůči mladistvým podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, avšak nejde o jediný jejich cíl. Zabránit jim mohou v dalším páchání provinění přímo tím, že jim fyzicky znemožní dopustit se určitého jednání nebo jim kladou výrazné zábrany proti tomu, aby jej zopakovali (např. zakáží jim provádět činnost, při níž měli příležitost dopouštět se určitého činu). Bez významu však není ani jejich nepřímé působení na psychiku mladistvých – od recidivy trestné činnosti je mohou odrazovat již samotnou svou existencí, vědomím své neodvratitelnosti nebo určitým specifickým způsobem svého výkonu (např. omezeními spojenými s výkonem dohledu probačního úředníka)“.⁶⁹

Při výměře trestního opatření se u mladistvých přihlíží k polehčujícím okolnostem jako je úspěšné vykonání probačního nebo jiného programu sociálního výcviku, účast v terapeutickém, rekvalifikačním, vzdělávacím, doškolovacím nebo jiném programu, který vede k rozvíjení sociální dovednosti a osobnosti mladistvého. Důležitou okolností při výměře opatření je skutečnost, zda poskytl zadostiučinění poškozenému, nahradil úplně nebo částečně způsobenou škodu, odčinil anebo zmírnil újmu, kterou způsobil a zda se přičinil o obnovení právních a společenských vztahů, které svým chováním narušil. Další okolností, která ovlivní výsledné opatření, je jeho chování po spáchání provinění – lze-li důvodně předpokládat, že se již trestné činnosti v budoucnu nedopustí.⁷⁰

⁶⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 256.

⁷⁰ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 10 [online]. [cit. 2012-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

Mezi trestní opatření ukládaná mladistvým patří:⁷¹

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitě opatření,
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci nebo majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) domácí vězení,
- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- k) odnětí svobody nepodmíněné.

- a) obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce jsou upraveny v § 26 ZSVM a řídí se podmínkami stanovenými v trestním zákoně. Toto opatření se používá zejména u nedbalostního provinění nebo v případě, že se jedná o úmyslné provinění, u kterého trestní zákoník stanoví trestní sazbu do maximální výše pěti let. Dalším předpokladem k uložení tohoto trestu je skutečnost, že vzhledem k povaze spáchaného trestného činu není třeba uložit jiné, více omezující opatření, aby byl splněn účel opatření.⁷²

Obecná trestní sazba prospěšných prací činí 50 až 300 hodin. U mladistvých nesmí horní hranice převyšovat polovinu horní hranice v trestním zákoníku, což činí u mladistvých od 50 do 300 hodin.⁷³ O druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhoduje soud pro mládež na návrh probačního úředníka. Obecně prospěšné práce musí mladistvý vykonat osobně, bezplatně a ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku, kdy soud pro mládež nařídil výkon tohoto trestního opatření. Pokud však mladistvý v době od odsouzení až po vykonání trestního opatření nevede řádný život, poruší podmínky výkonu trestního opatření nebo nevykonává ve stanovené době

⁷¹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 9–10 [online]. [cit. 2012-09-25]. Dostupné z WWW: <[http://zakony pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf](http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf)>.

⁷² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 276.

⁷³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 277.

uložené trestní opatření, může dojít k přeměně tohoto opatření na trestní opatření odnětí svobody.⁷⁴

b) peněžitě opatření

Peněžitě opatření se ukládá za podmínek stanovených v trestním zákoníku, je-li mladistvý výdělečně činný nebo jeho majetkové pověry uložení takového trestního opatření umožňují. Soud pro mládež může vedle peněžitě opatření uložit i vhodná výchovná opatření.⁷⁵ Denní sazba činí nejméně 100 a nejvíce 5 000 Kč.

c) peněžitě opatření s odkladem

Soud může podmíněčně odložit výkon peněžitě opatření, a to vzhledem k osobě mladistvého a přihlédnutím k jeho životu a prostředí, kde žije a pracuje a má důvodně za to, že trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu anebo přijme-li záruku za mladistvého od osoby, která má takový výchovný vliv provinilce, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu.⁷⁶

d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

Toto trestní opatření je uvedeno v § 24 odst. 1 ZSVM. Dále však se o něm zákon již nezmiňuje. Jedná se o propadnutí věci, kterou pachatel použil k trestnému činu, nebo jí získal trestným činem nebo se stala jeho odměnou z trestné činnosti.

e) zákaz činnosti

Zákaz činnosti je uveden v § 26, odst. 2 ZSVM.

Zákaz činnosti může soud mladistvému uložit v případě, že není na překážku přípravě na jeho povolání. Horní hranice tohoto opatření nesmí překročit pět let. Paralelně s tímto opatřením může soud pro mládež uložit i vhodná výchovná opatření.⁷⁷

f) vyhoštění

Vyhoštění může soud pro mládež uložit pouze za podmínek, které jsou stanoveny v trestním zákoníku. Účelem tohoto opatření je zabránit mladistvému páchat trestnou činnost na území České republiky. Jedná-li se o občana EU, musí být splněna podmínka, že v případě neuložení takového trestu by byl ohrožen veřejný pořádek

⁷⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 279-281.

⁷⁵ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 11 [online]. [cit. 2012-09-25]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁷⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 11 [online]. [cit. 2012-09-28]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁷⁷ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 11 [online]. [cit. 2012-09-28]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

nebo bezpečnost našeho státu. Při uložení tohoto trestu musí soud přihlídnout také k rodinným a osobním poměrům mladistvého.⁷⁸

g) domácí vězení

Domácí vězení je uváděno v § 24 ZSVM. Dále však již není uváděno.

h) Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Toto opatření se ukládá mladistvému, který se dopustil úmyslného provinění právě při návštěvě takovéto akce. Trestní opatření spočívá v tom, že mladistvému je po dobu výkonu tohoto trestního opatření vysloven zákaz vstupu na stanovených kulturních, sportovních a jiných společenských akcích. Toto trestní opatření poměrně výrazně zasahuje do pohybu mladistvého, a přitom provinilci zabraňuje v páchání další trestné činnosti.⁷⁹

Samostatně může být uloženo za úmyslné provinění, u kterého stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody nepřekračující pět let. Jako samostatné opatření i vedle jiného opatření ho lze uložit pouze za úmyslné provinění.⁸⁰

Zajištění výkonu tohoto trestního opatření je specifické. Předseda senátu po nabytí rozsudku právní moci zašle dopis na Probační a mediační službu v místě bydliště provinilce. Probační úředník pak provinilce vyzve, aby se dostavil ve stanoveném termínu na středisko Probační a mediační služby, kde s ním budou projednány podmínky výkonu trestního opatření. Ve výzvě ho upozorní i na následky, které by mělo nesplnění této povinnosti bez závažného důvodu. Pověřený probační úředník s ním pak projedná podmínky výkonu tohoto opatření. Mladistvý je povinen dodržovat podmínky, které má stanovené probačním plánem. V tomto plánu jsou konkretizovány podmínky výkonu daného opatření. Obsah probačního plánu musí být stanoven tak, aby reagoval na možná rizika kriminálního selhání mladistvého i na jeho životní podmínky a problémy.⁸¹

i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)
a odnětí svobody podmíněně odložení na zkušební dobu s dohledem

⁷⁸ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 11 [online]. [cit. 2012-09-28]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro.lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁷⁹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 11 [online]. [cit. 2012-10-03]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro.lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁸⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 283-284.

⁸¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 287.

Tato dvě opatření jsou vlastně alternativou k nepodmíněnému odnětí svobody. Jejich podstatou je to, že soud pro mládež vynese po provedeném dokazování odsuzující rozsudek, uloží trestní opatření odnětí svobody, jehož výkon odloží pod podmínkou, že se mladistvý bude ve stanovené zkušební době chovat řádně a vyhoví všem stanoveným podmínkám. Toto opatření vychází z myšlenky, že již trestní stíhání mladistvého, zhodnocení jeho činu a negativní hodnocení jeho osoby a případně výchovné působení osoby, která nad ním vykonává dohled mohou mít samy o sobě účinky, které má jinak výkon uloženého opatření. Podmíněné odsouzení poskytuje mladistvému možnost prokázat, že je schopen vést normální život a také má příležitost odčinit následky svého provinění.⁸²

„Podmíněné odsouzení i podmíněné odsouzení s dohledem vymezené v § 33 bývá někdy považováno za zvláštní formu podmíněného zproštění výkonu trestního opatření, které bylo mladistvému uloženo, nebo za zvláštní způsob vyměření trestního opatření či za odklad výkonu trestního opatření“.⁸³

Při ukládání těchto opatření je soudu pro mládež na prvním místě uložena povinnost hodnotit osobu mladistvého. Soud musí přihlídnout celkově k jeho povahovým rysům, charakterovým vlastnostem, k jeho vztahu k rodině, práci i společnosti. Jeho chování může a nejspíše i je ovlivňováno prostředím, ve kterém se pohybuje. A právě toto prostředí a sociální vztahy nejvíce ovlivňují prognózu možnosti jeho nápravy. Právě prostředí, ve kterém se pohybuje, může významně ovlivnit rozhodnutí soudu, zda uloží odsouzení podmíněné.⁸⁴

Na podmínečné odsouzení s dohledem platí stejné podmínky jako na podmínečné odsouzení s tím, že toto opatření je ještě zpřísněno podmínkami probačního úředníka, který pravidelně sleduje chování mladistvého v jeho rodině i způsobu, jak rodina na mladistvého výchovně působí a kontroluje dodržování stanoveného probačního programu.⁸⁵

⁸² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 335.

⁸³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 336.

⁸⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 338.

⁸⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 342.

j) trest odnětí svobody nepodmíněně

Trestní sazba odnětí svobody se v trestním zákoníku mladistvým snižuje na polovinu, horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.⁸⁶

Trest odnětí svobody může být mladistvému uložen pouze za té okolnosti, že předchozí uložená opatření nebo uložení jiného trestního opatření nepostačovalo ke splnění jeho účelu nebo si to vyžadují okolnosti případu či osoba mladistvého. K tomuto opatření je možné přistoupit také v případě, že mladistvý spáchal takové provinění, u kterého je v trestním zákoníku (ve zvláštní části) možné uložit až trest výjimečný nebo jeho provinění mělo zvlášť zavržení hodnou pohnutku, bylo provedeno zvlášť zavrženíhodným způsobem a došlo k těžko napravitelnému následku.⁸⁷

Vzhledem k tomu, že účelem výkonu trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody u mladistvého je vychovat z něj řádného občana, je třeba aby byly vytvořeny řádné podmínky pro jeho sociální a duševní rozvoj, samozřejmě s přihlédnutím ke stupni jeho rozumového vývoje, rodinné výchově, osobním vlastnostem a prostředí, ze kterého mladistvý přichází. Současně musí být zajištěna jeho ochrana před škodlivými vlivy a možností páchání dalších provinění. Je proto velmi důležité zajistit ve výkonu trestu jeho řádné pedagogické vedení a jeho výchovu na další povolání. Jedná-li se o mladistvého, který ještě nemá ukončenu základní školní docházku, je třeba zajistit i jeho vyučování. Z tohoto důvodů je třeba, aby svůj trest vykonával odděleně od ostatních odsouzených ve zvláštních věznicích nebo odděleních.⁸⁸

⁸⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 12 [online]. [cit. 2012-10-03]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁸⁷ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79. s. 12 [online]. [cit. 2012-10-03]. Dostupné z WWW: <<http://zakony.pro lidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

⁸⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vyd. Praha, 2011, s. 325.

5. Struktura prevence kriminality mládeže a úrovně preventivních aktivit

„Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků omezením příležitostí k páchaní kriminality nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.“⁸⁹

„Preventivní aktivity cílené proti kriminalitě mládeže vždy a v celém svém spektru vyžadují respektování základních práv dětí. Právě děti je třeba dodržovat od depistáže ohrožených dětí a jejich rodin až po zacházení s provinilými dětmi. Při preventivních aktivitách je třeba se vyvarovat živelného přijímání opatření bez odborných podkladů a vyhnout se tak riziku, že budou v rozporu s právními normami vyšší právní síly.“⁹⁰

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR ve svých materiálech používá jednoduché a přehledné dělení prevence kriminality. Rozlišuje strukturu prevence kriminality, do které řadí sociální prevenci, situační prevenci a viktimologickou prevenci, a úrovně preventivních aktivit, kde se uplatňuje primární, sekundární a terciární prevence.

5.1 Struktura prevence kriminality

5.1.1 Sociální prevence

Sociální prevence je zaměřena nejširěji, protože je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a na jejich překonávání. Sociální prevence je orientována na takové sociální kriminogenní jevy jako jsou prostituce, alkoholismus, toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny aj. Je orientována

⁸⁹Prevence kriminality [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z WWW: <<http://mpfrenstat.cz/prevence/prevence/kriminality>>.

⁹⁰ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha, 2001, s. 42.

na osobu pachatele (i potenciálního) a na modifikaci příčin kriminality. Zaměřuje se na proces socializace a sociální integrace.⁹¹

Rozhodující část socializace spadá do období dětství a dospívání. Většina dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v raném věku. Sociální prevence je proto soustředěna na děti s cílem dosáhnout nápravy jejich chování pokud možno ještě před tím, než se začnou dopouštět trestné činnosti. Současně se také zaměřuje na změny struktur ve společnosti, které mohou mít na socializaci mladých lidí negativní vliv a tím zvyšují riziko, že se z nich později stanou pachatelé trestných činů. Důležité je vhodné resocializační opatření, které má tyto jedince co nejrychleji navést na správnou cestu. Tato opatření jsou zaměřena především na rodinu, na výchovu a vzdělávání.⁹²

Vliv médií na kriminalitu mládeže byl již zmiňován v kapitole příčiny dětské delikvence. Jaká je však jejich úloha z hlediska prevence? Média působí na společnost a na laickou i odbornou veřejnost již tím, jaký obraz kriminality jim podávají, jak objektivně informují o trestních věcech. Často dochází k tomu, že je mediální obraz kriminality dost deformovaný a podstatně se liší od podoby kriminality registrované, což může kvalitu života lidí negativně ovlivnit.⁹³

Vhodnou formou preventivního působení a vhodným způsobem kultivace veřejného mínění by bylo zejména kvalifikované a odpovědné referování o trestních kauzách, které by se neřídilo jen požadavky mediálních diváků, posluchačů a čtenářů.⁹⁴

5.1.2 Situační prevence

Situační prevence se zaměřuje na ztížení spáchání trestného činu – omezení příležitostí, zvýšení rizika dopadení pro pachatele. Vychází ze zkušenosti, že určité druhy kriminality se vyskytují za určitých okolností, na určitých místech a v určité době. Míra výskytu trestné činnosti je závislá na množství nabízených příležitostí. Situační prevence kriminality vychází z předpokladu, že potenciální pachatel se rozhoduje, jestli se dopustí trestného činu, a je pro něj důležité, zda objekt jeho zájmu je dostupný, zda má prostředky na jeho provedení, zda je riziko úměrné výši zisku. Podstata situační prevence tkví v tom, aby „struktura příležitostí“ pro spáchání trestného

⁹¹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 13.

⁹² VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 14-15.

⁹³ POKORNÁ, J., ZLÁMAL, J., *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha, 2003, s. 12.

⁹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 174.

činu se obrátila proti němu, tedy v jeho neprospěch. Důsledkem situační prevence je tak zvyšování pravděpodobného odhalení a dopadení pachatele.⁹⁵

Opatření situační prevence jsou nejlépe aplikovatelná v majetkové kriminalitě (krádeže motorových vozidel, jejich vykrádání, krádeže v obytných domech a bytech, krádeže v obchodech, vandalismus). Opatření situační prevence jsou převážně organizačního, administrativního a technického charakteru. Tato opatření se dají rozdělit do několika základních skupin:⁹⁶

- ❖ Zlepšení dohledu nad určitým místem (lokalitou) – dá se realizovat mnoha způsoby, jako jsou např. hlídková a pořádková služba policie, kamerové systémy, osvětlení, lepší viditelnost, hlídači, vrátní, zapojení jak veřejných osob, tak i běžných obyvatel do přirozeného dohledu v lokalitě atd.
- ❖ Přemístění a ukládání ohrožených věcí na bezpečnější místa – jedná se např. o ukládání šperků do trezorů, parkování osobních aut na hlídaných parkovištích a v garážích, bezhotovostní placení, ukládání peněz v bankách, nezanechávání drahých věcí v autech atd.
- ❖ Zvýšení ochrany osob, věcí a objektů – jde např. o bezpečnostní dveře, mříže, hlídací psy, nerozbitná skla, služby hlídačů a vrátných, kamerové systémy, bezpečnostní agentury atd.
- ❖ Ztížení přístupu k prostředkům, které jsou vhodné pro spáchání trestného činu – jde zejména o řádné dodržování předpisů při prodeji střelných zbraní, jejich držení, ukládání klíčů na bezpečných místech atd.
- ❖ Zmenšení možného prospěchu ze spáchání trestného činu – jedná se třeba o označení různých cenných předmětů, které komplikují další prodej překupníkovi, katalogy starožitných a uměleckých předmětů, označování platebních karet atd.

Mnohem snadnější je omezit pachatele právě tím, že se mu ztíží podmínky pro páchaní trestné činnosti, než docílit, aby si sám vytvořil vnitřní zábrany a nepáchal trestné činy. Úspěšnost situační prevence závisí také na tom, zda si pachatel sám uvědomí, jak tato opatření mohou ovlivnit výsledek jeho trestné činnosti. Úspěch

⁹⁵ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 17.

⁹⁶ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 18.

situační prevence je dán adresností a konkrétností. Proto je velmi důležitá znalost místa či lokality, kde aplikována.⁹⁷

Pokud srovnáme výsledky prevence sociální a prevence situační, můžeme konstatovat, že prevence situační je pro svou rychlost, jednoduchost a dostupnou cenu preferovanější než prevence sociální. Její výsledky jsou bezprostřednější a zřetelnější a účinnost určitého programu situační prevence je snadněji ověřitelná.⁹⁸

Naproti tomu účinnost situační prevence je často pouze krátkodobá a může vést k přesunu kriminality (například teritoriální či časový přesun).⁹⁹

5.1.3 Prevence viktimnosti

Cílem viktimologické prevence je, aby se člověk nestal obětí trestného činu.

Prevence viktimnosti je orientována především na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou.

Prevence viktimnosti by měla zahrnovat přípravu dětí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, kterými by mohly snížit riziko svého ohrožení kriminalitou. Nemusí probíhat pouze informativní formou, může docházet i k nácviku konkrétního reagování v situaci ohrožení. Patří sem různé kurzy sebeobrany a psychologické kurzy. Kriminologové rovněž v souvislosti s prevencí viktimnosti vypracovávají různá doporučení, návody a rady, jak předcházet určitým situacím. Rovněž existují odborné příručky týkající se chování v případě napadení pachatelem.¹⁰⁰

Prevence viktimnosti je založená na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost různých osob. V praxi se jedná především o poradenství v oblasti právní, psychologické a zdravotní, nácvik možných situací a použití sebeobránných technik i nácvik případného psychologického působení na útočníka. V demokratické společnosti nese díl odpovědnosti za své bezpečí každý sám, neboť stát nemůže ochránit před kriminalitou všechny občany. Od občanů se očekává, že se sami vědomě nebudou vystavovat

⁹⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 16-17.

⁹⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 187.

⁹⁹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 20.

¹⁰⁰ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 21.

nebezpečí nebo ho vyvolávat. Existují však určité skupiny obyvatel (např. děti, senioři), kterým je potřeba věnovat větší pozornost a pomoc.¹⁰¹

Zároveň je však potřeba pojmout poradenskou a informační část prevence takovým způsobem, aby na ty, kterým má pomáhat, nepůsobila spíše odstrašujícím způsobem a nezvyšovala u nich pocit strachu ze zločinů a tím změnila i kvalitu jejich života třeba tak, že se budou bát opustit svůj domov po setmění.¹⁰²

5.2 Úrovně preventivních aktivit

5.2.1 Primární prevence

Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, školách a lokálních společenstvích.¹⁰³

„Nejširší uplatnění nalézá primární prevence v oblasti prevence sociální. Spočívá převážně v optimalizaci podmínek, zvláště sociálních, ale i materiálních, v péči o fungování prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců. Jde o patření směřující k dosažení vyšší kvality života celé společnosti, všech občanů, ať již státu, regionu či obce (působí v makro, mezo i mikrostruktuře společnosti), což má nepřímý význam i pro eliminaci kriminogenních faktorů. Patří sem i výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost s akcentem na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže“.¹⁰⁴

Konkrétní příklad primární prevence můžeme vidět v tom, že například městská výstavba bude plánována a koncipována tak, aby sídliště byla plnohodnotnou částí měst, aby měla dostatek obchodů, služeb, škol, hřišť a jiných zařízení pro aktivity ve volném čase a nebyla jenom noclehárnami, dále aby lidé bydleli v domech, které by se mohly stát jejich bezpečnými domovy a nikoli v betonových obytných silech a aby mohlo

¹⁰¹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 22.

¹⁰² VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 22.

¹⁰³ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudWO9Ng%3D%3D>>.

¹⁰⁴ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 22.

vzniknout sociální prostředí umožňující dobré sousedství a přiměřenou a přijatelnou sociální kontrolu.¹⁰⁵

5.2.2 Sekundární prevence

Sekundární prevenci můžeme považovat již za adresnější, protože se neorientuje pouze na rizikové jedince, mládež a skupiny, ale i na potenciální pachatele a oběti. Sekundární prevence zahrnuje také ochranu materiálních hodnot, které jsou objektem zájmu pachatele. „Příjemci“ opatření sekundární prevence jsou ty skupiny společnosti, u kterých je výskyt kriminality pravděpodobnější, tedy jsou to i skupiny rizikovější (např. záškoláci, děti, mládež, narkomani, bezdomovci aj.).¹⁰⁶

Preventivní opatření sekundární prevence se převážně týkají mládeže a často zasahují do sféry volného času. Konkrétní sekundární prevence spočívá v práci terénních sociálních asistentů, kteří se mezi takto ohroženou mládeží pohybují v jejím přirozeném prostředí, v práci výchovných poradců ve školách či protidrogových koordinátorů. Nezanedbatelným článkem jsou také linky důvěry, které jsou hojně využívány hlavně mladšími dětmi. Sekundární prevence velmi dobře funguje v újeji vytypovaných lokalitách, jako jsou třeba centra velkoměst, sídliště, zábavní centra, herny, průmyslové aglomerace apod.¹⁰⁷

5.2.3 Terciární prevence

Terciární prevence je přímou strategií prevence kriminality. Je zaměřena na ty mladé lidi, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti, ale i na ty, kteří se již v minulosti stali oběťmi trestných činů. Zaměřuje se tedy na tu část společnosti, která již kriminalitou zasažena byla.¹⁰⁸

Terciární kriminální prevence je uskutečňována hrozbou trestu, ukládáním i výkonem trestu a ochranných opatření. Zároveň jde však i o pomoc pachatelům, aby se již nezapojili do kriminální činnosti a byli schopni se začlenit do normální společnosti.

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha, 2004, s. 189.

¹⁰⁶ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 23.

¹⁰⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 23.

¹⁰⁸ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 23.

U osob, které se staly oběťmi trestných činů, se jedná o pomoc při návratu k normálnímu životu. Spočívá v informovanosti, ve výchově a výcviku, jejímž cílem je zabránit tomu, aby se v budoucnu staly opět oběťmi trestné činnosti.¹⁰⁹

5.3 Systém prevence kriminality v České republice

Rozpadem totalitního režimu se zcela zhroutila i formálně organizovaná prevence kriminality. Česká republika tak měla před sebou na začátku 90. let úkol konstituovat nový systém prevence kriminality. Velké změny v oblasti kriminality jak kvalitativní, tak i kvantitativní nárůst a výskyt nových sociálně patologických jevů, vyvolaly urgentní potřebu klást na prevenci kriminality mnohem větší důraz, než tomu bylo dříve.¹¹⁰

V devadesátých letech byla koncepce prevence kriminality konstituována dvoustupňově, a to na celorepublikové a místní úrovni. Po reformně územně správních celků je ve v České republice praktikován systém třístupňový (republiková, krajská a místní prevence kriminality), přičemž největší důraz je i nadále kladen na místní úroveň.

Za systém prevence kriminality má v České republice odpovědnost Republikový výbor pro prevenci kriminality (RVPPK), který má 19 členů. Předsedou výboru je ministr vnitra a výkonným místopředsedou je náměstek ministra vnitra.

Členy republikového výboru pro prevenci kriminality jsou zástupci:¹¹¹

- Ministerstva financí
- Ministerstva obrany
- Ministerstva práce a sociálních věcí
- Ministerstva pro místní rozvoj
- Ministerstva spravedlnosti
- Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstva vnitra

¹⁰⁹ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 24.

¹¹⁰ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 47.

¹¹¹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. 2008 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality/-37669.aspx>>.

- Ministerstva zdravotnictví
- Nejvyššího státního zastupitelství
- Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky
- Institutu pro kriminologii a sociální prevenci
- Policejního prezidia České republiky
- Probační a mediační služby
- Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity
- Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky
- Soudcovské unie České republiky.

Projektům prevence kriminality se na centrální (republikové) úrovni věnuje celá řada ministerstev, zejména Ministerstvo vnitra České republiky, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky a Ministerstvo zdravotnictví České republiky.

Ministerstvo vnitra

Program prevence kriminality Ministerstva vnitra se zaměřuje na mládež v několika směrech:

Prvním je praktická realizace prevence kriminality ve městech, kde je soustředěna velká míra kriminality. Zde Ministerstvo vnitra podporuje projekty sdružení, které se zabývají prevencí kriminality. Odbor prevence kriminality vytvořil koncepci projektu „Centrum včasné intervence“.¹¹²

Druhým je samostatná preventivní činnost Policie ČR. Velmi podstatným krokem ve prospěch policejní prevence bylo vytvoření metodické rady pro Preventivní informační skupinu Policie České republiky v roce 1998. Jejím hlavním úkolem bylo vypracování zásad činnosti policejních preventivně-informačních skupin.¹¹³

V rámci předcházení, odhalování a dokumentace trestné činnosti dětí a mládeže musejí policisté velmi úzce spolupracovat např. s pracovníky sociálně-právní ochrany, dětskými lékaři, učiteli, pracovníky zájmových a sportovních organizací, kteří jim mohou poskytnout informace o možných závadových skupinách mládeže a o účasti

¹¹² MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Metodika centra včasné intervence* [online]. 2012 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/aktualit/2004/mladez/pril4.doc>>.

¹¹³ MINISTERSTVI VNITRA ČR. *Programy prevence kriminality* [online]. 2012 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw==>>.

mládeže na sociálněpatologických jevech (například gambling, toxikomanie, šikana, prostituce a jiné).¹¹⁴

Velmi důležitou činností v rámci prevence je pořádání přednášek a poradenství pro děti a mládež v oblasti předcházení trestné činnosti.

Ministerstvo spravedlnosti

Prevence kriminality mládeže se činnost ministerstva dotýká zejména v těchto oblastech:

- legislativní,
- výkonné – při vytváření podmínek pro aplikaci alternativních trestů a odklonů v trestním řízení, v rámci resocializačního působení ve vězeňství,
- výzkumné, které zajišťuje Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Postupně se zavádějí a ověřují instituty, které jsou již mnoho let běžné v zemích západní Evropy. K nejvýznamnějším patří probace, která se postupně rozvíjí. Personálně je probace zajišťována u každého okresního a krajského soudu probačními úředníky, kteří shromažďují podklady o podmíněčně odsouzených a podmíněčně propuštěných.¹¹⁵

V rámci vězeňství je realizován systém resocializačního působení na mladistvé odsouzené. Byly vytvořeny podmínky pro zvýšení počtu učebních oborů pro mladistvé odsouzené.¹¹⁶

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V rámci resortního programu prevence trestné činnosti a dalších negativních projevů mezi mládeží se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zaměřuje na:¹¹⁷

- zkvalitnění výchovného působení školy včetně pedagogů,
- propracování systému pedagogicko-psychologického poradenství,
- podporu aktivit mládeže zaměřených na volný čas,
- péči o narušenou mládež, zejména ve výchovných ústavech,
- podporu programů spolupráce školy s rodiči a veřejností.

¹¹⁴ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 13–15.

¹¹⁵ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 56.

¹¹⁶ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 56.

¹¹⁷ VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 57.

V oblasti socializačního působení školy a výchovy k občanství je na všech typech státních škol zkvalitňováno vzdělávání v právních a etických tématech a výchova ke zdravému životnímu stylu.

Školení pedagogů probíhá v oblasti primární a sekundární prevence prostřednictvím pedagogických center.

V oblasti péče o narušenou mládež jsou posilovány rozpočty výchovných ústavů. Nově se zřizují specializované výchovné ústavy pro děti vyžadující náročnou výchovnou péči.¹¹⁸

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Preventivní činnost ministerstva se zaměřuje na:¹¹⁹

- rozšiřování a zlepšování standardní sociální práce,
- práci s mladými nezaměstnanými,
- podporou nevládních organizací zabývajících se aktivitami v sociální oblasti.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v předchozích letech provedlo navýšení počtu sociálních pracovníků, kteří se věnují práci s dětmi, mládeží a rodinou. Tito pracovníci se zabývají zejména problematikou nefunkčních rodin.

Na městských a obecních úřadech byla zřízena speciální pracoviště sociální prevence. Sociální pracovníci se starají o ohrožené děti, spolupracují s jejich rodinami, vykonávají též funkce opatrovníků, podávají návrhy k soudům a zabezpečují také náhradní péči o děti.¹²⁰

V devadesátých letech byla zřízena funkce tzv. „streetworkera“, který pracuje s mládeží přímo v terénu – v místech, kde se mladí scházejí (např. diskotéky, rockové kluby).¹²¹ Tito pracovníci aktivně pracují se skupinami ohrožených dětí a mnohdy se stávají i prostředníky v komunikaci s jejich rodinami.

¹¹⁸ VICHLEND, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 57.

¹¹⁹ VICHLEND, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 57.

¹²⁰ VICHLEND, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 57–58.

¹²¹ VICHLEND, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 58.

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví svoje aktivity na poli prevence kriminality mládeže zaměřuje na:¹²²

- prevenci týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí,
- léčbu drogově závislých,
- pomoc obětem trestných činů.

Významné jsou též osvětové a informační činnosti, při kterých jsou vydávány výchovně vzdělávací materiály. Nezanedbatelná je i finanční podpora nevládní organizace „Bílý kruh bezpečí“.¹²³

„Rezortní orgány mohou samosprávné orgány měst a obcí iniciovat a poskytovat jim metodické vedení, informace i určitou ekonomickou podporu a přitom získávat zpětnou vazbu o jejich účinnosti“.¹²⁴

Úkolem krajské úrovně je vytvořit preventivní politiku v rámci své působnosti, koordinovat ji a zabezpečovat ji po metodické, konzultační a částečně i po finanční stránce. Zvýšit odpovědnost krajů za bezpečnost občanů. Nástrojem pro zvýšení bezpečnosti jsou Krajské programy prevence kriminality, které jsou realizovány na území kraje, jeho části nebo na území obce. Každý kraj obdrží od státu do svého rozpočtu účelově vázané finanční prostředky na realizaci preventivních programů.¹²⁵

Úkolem místní (městské) úrovně je vytvořit komplexní přístup k prevenci kriminality. Cílem programu města je ochrana lokálních komunit před kriminalitou, posílení pocitu bezpečí občanů, snižování majetkové a násilné činnosti, kriminálně rizikových sociálněpatologických jevů, spolupráce všech institucí, které působí na místní úrovni a větší integrace Policie České republiky do preventivních aktivit města.¹²⁶

¹²² VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha, 2008, s. 58.

¹²³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova, 2002, s. 120.

¹²⁴ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 90.

¹²⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Programy prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudWO9Mw==>>.

¹²⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Programy prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudWO9Mw==>>.

Důležitou složkou preventivních aktivit je též činnost neziskových organizací pracujících s dětmi, které pomáhají dětem vhodným způsobem vyplnit jejich volný čas.

Protože stát má zájem na činnosti těchto organizací, vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dokument s názvem „Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace na léta 2011 – 2015“.¹²⁷

Prostřednictvím zmíněného dokumentu předkládá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy požadavky na programy, které by naplňovaly volnočasové aktivity dětí a mládeže. Pokud nestátní nezisková organizace splní stanovené podmínky, může požádat o dotaci na svou činnost.

Úspěšná preventivní politika by měla dodržovat několik vcelku podstatných zásad. Preventivní aktivity by měly vycházet z výsledků kriminologických výzkumů a bezpečnostních analýz na místní, regionální a celostátní úrovni. Těžiště preventivních aktivit se přenáší na místní úroveň, kde jsou tyto aktivity koordinovány samosprávnými orgány. Administrativní zásahy z centra se minimalizují a centrální orgány poskytují zpravidla pouze metodické vedení, informace a částečnou ekonomickou podporu místním orgánům. Mezi centrem a místními orgány by měla existovat rovnoprávnost, neboť si nejsou navzájem nadřizeny a podřizeny. Důraz se klade na součinnost a vzájemnou informovanost všech subjektů, které se na preventivních aktivitách podílejí.¹²⁸

5.4 Úloha Policie ČR v oblasti prevence kriminality

Policie České republiky se práci v oblasti prevence kriminality snaží zejména v posledních letech pracovat velice usilovně. Je to zřejmé z množství projektů, které uvádí do života. Policisté se věnují všem věkovým a sociálním skupinám v závislosti na jejich specifických potřebách. Na rozdíl od městské policie je práce v oblasti prevence kriminality řízena centrálně Ministerstvem vnitra a jednotlivé projekty následně

¹²⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro neziskové organizace na léta 2011 – 2015*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11467>>.

¹²⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Programy prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudWO9Mw==>>.

prezentují příslušní pracovníci preventivně-informačních skupin – tzv. „PIS“ na jednotlivých odděleních policie ve městech.¹²⁹

Policie České republiky v současné době realizuje čtyři projekty dlouhodobého a celorepublikového významu:¹³⁰

- ❖ Zebra se za tebe nerozhledne
- ❖ Senioři sobě
- ❖ Ajaxův zápisník
- ❖ Tísňová linka pro neslyšící

Jako příklad lze uvést:

Zebra se za tebe nerozhledne!¹³¹

Projekt je zaměřený na chodce a další účastníky silničního provozu.

Preventivní projekt „Zebra se za tebe nerozhledne“ probíhá dvakrát ročně v rozsahu jednoho týdne po celém území České republiky, a to na začátku školního roku a v jeho druhé polovině.

Cílem projektu je preventivně působit na chodce a další účastníky silničního provozu zejména, pak

- osvojovat dodržování pravidel bezpečného přecházení vozovky
- odbourávat mýty o absolutní přednosti chodců na přechodech pro chodce

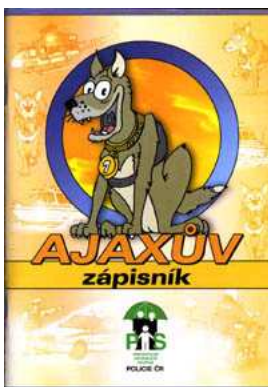
Preventivní projekt „Zebra se za Tebe nerozhledne“ je realizován ve spolupráci se Zdravotní pojišťovnou Ministerstva vnitra České republiky.

¹²⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Preventivně informační skupiny Policie ČR* [online]. 2010 [cit. 2013-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/preventivne-informacni-skupiny-policie-cr.aspx>>.

¹³⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Akce a projekty*. [online]. 2010 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/akce-a-projekty-655004.aspx>>.

¹³¹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zebra se za tebe nerozhledne!* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/zebra-se-za-tebe-nerozhledne-262841.aspx>>.

Ajaxův zápisník¹³²

Projekt určený pro žáky 2. tříd základních škol.

„Ajaxův zápisník“ je preventivní projekt, jehož cílem je zvyšovat právní vědomí již u dětí mladšího školního věku; průvodce jim dělá policejní pes Ajax.

Žáci druhých tříd základních škol se učí pomocí Ajaxova zápisníku předcházet různým sociálněpatologickým jevům např. :

- **šikaně,**
- **alkoholu a nealkoholovým drogám,**
- **hazardním hrám apod.**

Seznamují se také s běžnými každodenními záležitostmi

- **pohyb v silničním provozu,**
- **vlastní bezpečnost.**

Žáci dostávají zápisník, se kterým pracují po celý rok za pomoci učitelů a rodičů. Policisté pro ně připravují různé soutěže a testy a přitom zjišťují, co se od policejního psa Ajaxe naučili.

Case management

Case management je inovativní metodou, k jejímuž využívání v rámci Policie České republiky iniciativně přistoupili v roce 2006 pracovníci chebského týmu Eger v souvislosti s řešením problematiky trestné činnosti dětí a mládeže. Princip metody je založený na spolupráci policistů

¹³² MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Ajaxův zápisník* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/ajaxuv-zapisnik-328720.aspx>>.

specializovaných na trestnou činnost páchanou mládeží a na mládeži, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, sociálního odboru Městského úřadu Cheb, pedagogicko-psychologické poradny, škol, Probační a mediační služby, nevládního sektoru, dětského lékaře a státního zástupce.¹³³

Tito aktéři se v rámci vytvořené skupiny schází k případovým konferencím, na které je přizván i klient (nezletilá osoba) a jeho zákonní zástupci. Cílem setkání je informovat společně klienta a jeho zástupce o situaci, v níž se nacházejí, možnostech, jak tuto situaci řešit, a nalezení nejlepšího východiska. Smyslem je předejít zhoršování situace (dalšímu problémovému chování dětí, trestné činnosti dětí či na dětech páchané, umístění dítěte do ústavní výchovy atd.) a poskytnutí pomoci dítěti a jeho rodině. Výhodou je, že příslušné instituce řeší případ společně, v jednu chvíli na jednom místě, přičemž klient a jeho zákonní zástupci se na tvorbě nápravného programu aktivně podílejí.¹³⁴

Metoda je ukázkovým postupem rychlého, účinného a efektivního řešení problémů dětí a mládeže. Dochází k propojení dílčích informací jednotlivých institucí a jejich předávání prostřednictvím případových konferencí. Zavedení systematické komunikace veškerých aktérů významně napomáhá při komplexním řešení situace. Mezi nejčastěji řešené problémy patří nestandardní projevy chování dětí ve škole (agresivita, šikana, násilí, záškoláctví apod.).¹³⁵

Na úrovni dalších měst, státní správy (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo spravedlnosti), stejně tak jako v řadách odborné veřejnosti, je projekt vnímán velmi pozitivně a existuje snaha o jeho postupné rozšiřování.¹³⁶

¹³³ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

¹³⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

¹³⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

¹³⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

5.5 Community Policing

Community policing je filozofie policejní práce, která klade důraz na místní znalost a ukotvenost policisty v lokalitě, ve které slouží. Cílem všech policejních postupů, které z této filozofie vycházejí je zapojit veřejnost do policejní práce takovým způsobem a v takové míře, aby se zvýšila její efektivita.¹³⁷

Jednotlivé postupy, které z této filozofie vycházejí, jsou založené na spolupráci policie, veřejnosti, samosprávy a místních organizací a institucí. Na otevřené, partnerské komunikaci, sdílení společných problému v oblasti kriminality a hledání a přijímání společných řešení. Všechny tyto postupy jsou zaměřené na předcházení škodám a následkům kriminálního a rizikového chování nebo na předcházení recidivě takového chování.¹³⁸

Partnerská spolupráce je založená na hledání společných cílů a společných cest, jak těchto cílů dosáhnout. Opatření, která všechny spolupracující subjekty přijímají, jsou buď dlouhodobá, zaměřená na zmírnění setrvalých problémů, anebo krátkodobá, vyžadující rychlé a okamžité řešení aktuálně vzniklého ohrožení.¹³⁹

¹³⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

¹³⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

¹³⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence*. [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

6 Praktická část

6.1 Cíl

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit na vzorku žáků druhého stupně základní školy informace o způsobu trávení volného času, zájmu rodiny o jejich volný čas a práce školy v oblasti prevence a nabídky volnočasových aktivit.

6.2 Tvorba dotazníku, metodika výzkumu

Dotazník byl sestaven na základě teoretické části s ohledem na potvrzení či vyvrácení již uvedených atributů, které převážně ovlivňují páchaní kriminality této věkové skupiny.

Dotazník se skládá z dvanácti otázek. Zvolené otázky jsou uzavřené i polootevřené. U některých otázek mohli žáci použít i více možností, aby jejich odpověď byla úplná. Při tvorbě otázek bylo dbáno na srozumitelnost s ohledem na cílovou skupinu žáků 6. až 9. ročníků.

6.3 Sběr dat

Dotazníkové šetření se uskutečnilo za ZŠ Nad Vodovodem v Praze 10. Žákům byly dotazníky předány v hodinách předmětu výchova ke zdraví. Vyplněné dotazníky byly předány ředitelce školy v celkovém počtu 69 kusů. Šetření probíhalo anonymně.

6.4 Popis školy¹⁴⁰

Základní škola Nad Vodovodem se nachází v obvodě Prahy 10, v klidné části Malešic. Počet žáků ve školním roce 2012/2013 je na 1. stupni 281 žáků rozdělených do dvanácti tříd a na druhém stupni je šest tříd s 146 žáky.

Školu tvoří jedna budova, školní hřiště a školní pozemek s travnatou plochou. Součástí školy je i školní družina a jídelna. Nejbližší okolí školy je monitorováno kamerových systémem a v době ukončení vyučování je prostor před školou střežen strážníkem městské policie.

Škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu Základní škola a „Učení pro život“. Na škole funguje jak školní metodik prevence, tak výchovný poradce. Škola spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou pro Prahu 10, sociálním kurátory

¹⁴⁰ ZŠ NAD VODOVODEM. *Základní informace* [online]. 2013 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://zsnadvodovodem.cz/index.htm>>.

pro děti a mládež, se zástupci Policie ČR a dalšími odborníky v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Škola nabízí velký počet zájmových kroužků - plavání, atletika, odbíjená, floorbal, hip-hop, turistický kroužek, košíková příprava, hra na flétnu, šachy, počítače, pěvecký sbor, judo, aerobik, pozemní hokej.

6.4.1 Minimální preventivní program a jeho cíle¹⁴¹

Minimální preventivní program je nástrojem k realizaci preventivních aktivit v oblastech drogové závislosti, alkoholismu, kouření, kriminality a delikvence, virtuálních drog (počítače, TV), patologického hráčství, záškoláctví, šikany, kyberšikany, vandalismu, xenofobie, rasismu, intolerance, antisemitismu.

Minimální preventivní program není zaměřen pouze na prevenci zneužívání návykových látek, ale na prevenci sociálně-patologický jevů obecně. Základním cílem programu je výchova ke zdraví a zvyšování odolnosti dětí vůči negativním vlivům a jevům společnosti. Program má přispět k celkovému ozdravení vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodiči, upevňovat postoje ke zdravému životnímu stylu a zneužívání drog, vytvoření lepších stravovacích návyků dětí a zajištění volnočasových aktivit.

6.5 Grafické vyhodnocení dat

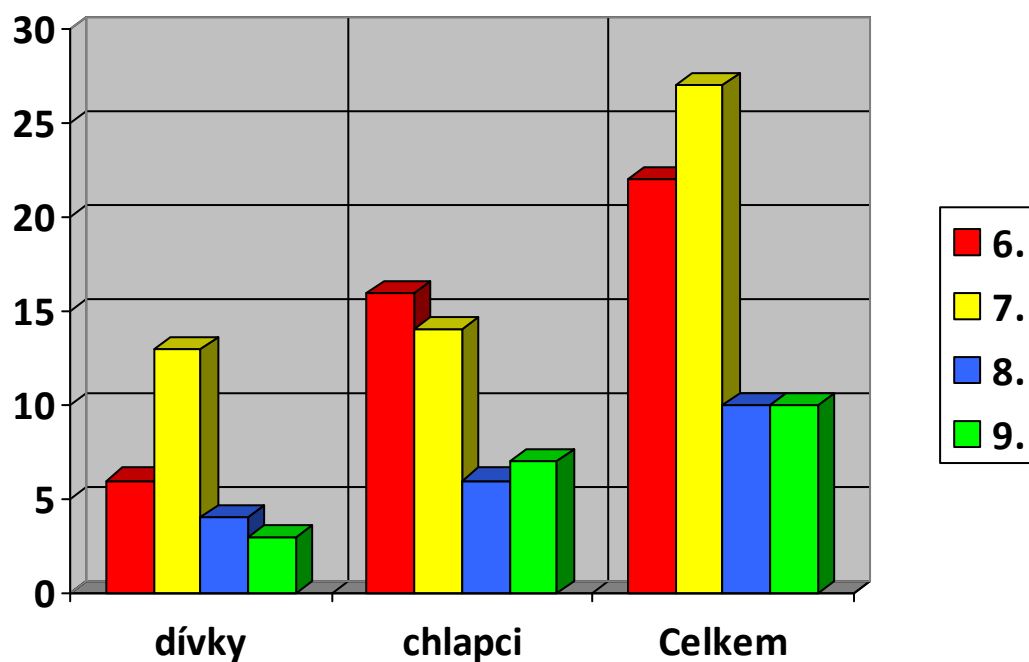
Celkem bylo vyhodnoceno 69 dotazníků z jednotlivých tříd 2. stupně základní školy v následujícím členění:

Tab. 1: Počty žáků ve třídách dle odevzdaných dotazníků

Třída	dívky	chlapci	Celkem
6.	6	16	22
7.	13	14	27
8.	4	6	10
9.	3	7	10
celkem	26	43	69

¹⁴¹ ZŠ NAD VODOVODEM. *Minimální preventivní program v oblasti sociálně patologických jevů* [online]. 2013 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://zsnadvodovodem.cz/rady/prevence.pdf>>.

Graf 1: Zastoupení dle pohlaví

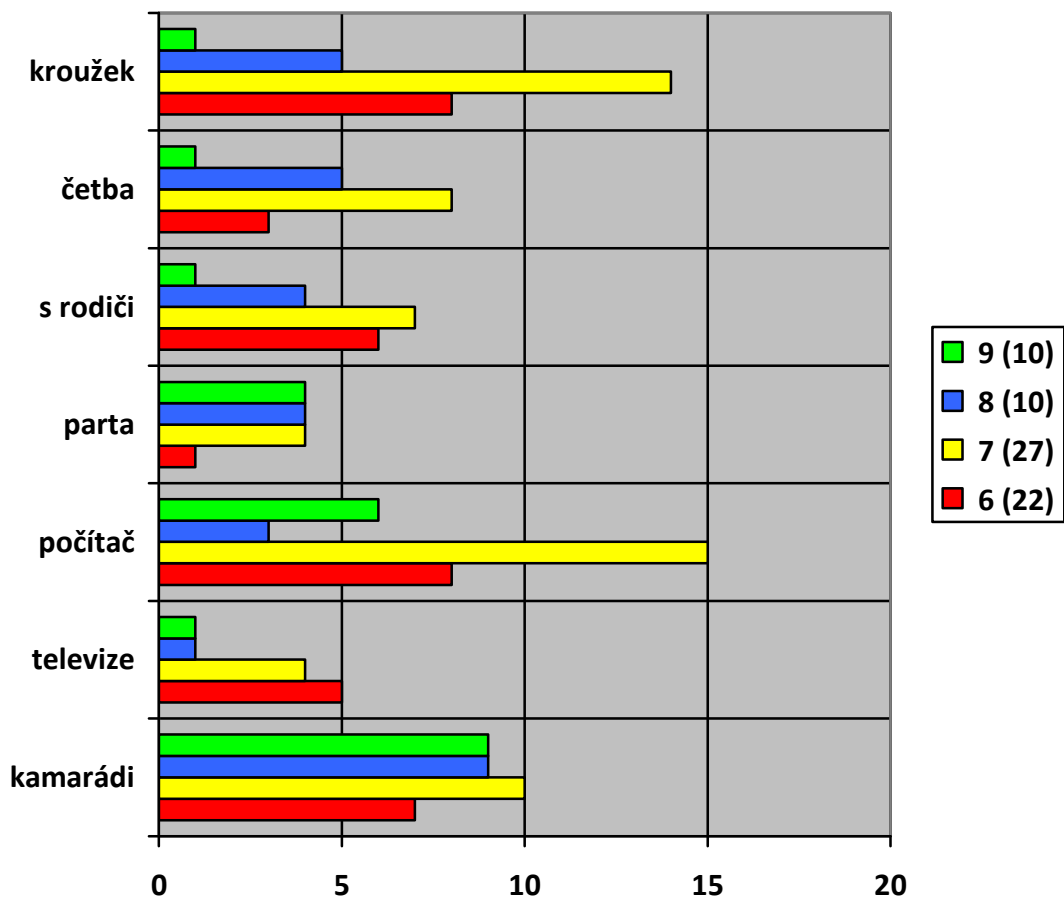

Jak převážně trávíš volný čas?

Tab. 2: Způsob trávení volného času dle sumarizovaných výsledků

Třída (počet žáků)	kamarádi	televize	počítač	parta	s rodiči	četba	kroužek
6 (22)	7	5	8	1	6	3	8
7 (27)	10	4	15	4	7	8	14
8 (10)	9	1	3	4	4	5	5
9 (10)	9	1	6	4	1	1	1
celkem	35	11	32	13	18	17	28

Graf 2: Trávení volného času žáků

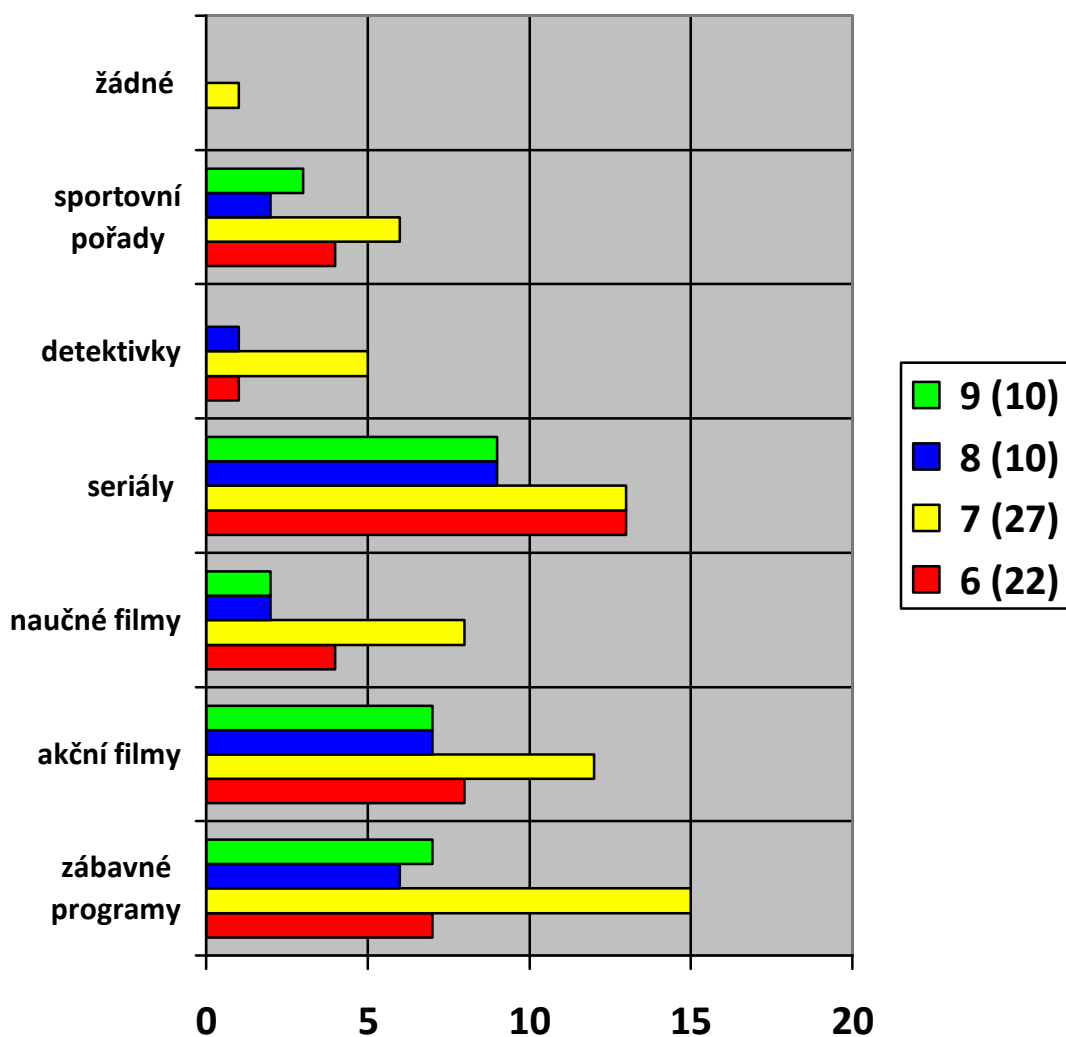

Jaké programy v televizi nejčastěji sleduješ?

Tab. 3: Sledování televizních programů

Třída (počet žáků)	zábavné programy	akční filmy	naučné filmy	seriály	detektivky	sportovní pořady	žádné
6 (22)	7	8	4	13	1	4	0
7 (27)	15	12	8	13	5	6	1
8 (10)	6	7	2	9	1	2	0
9 (10)	7	7	2	9	0	3	0
celkem	35	34	16	44	7	15	1

Graf 3: Sledování televizních programů

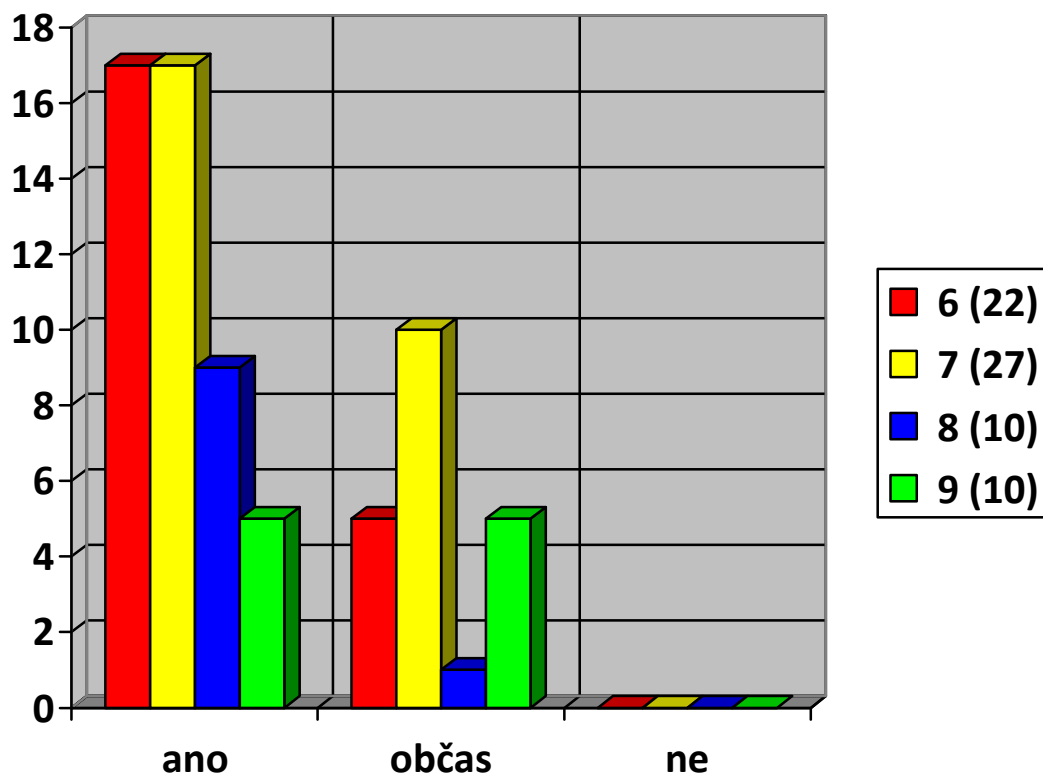

Zajímají se rodiče o to, jak trávíš volný čas?

Tab. 4: Zájem rodičů o volný čas jejich dětí

Třída (počet žáků)	ano	občas	ne
6 (22)	17	5	0
7 (27)	17	10	0
8 (10)	9	1	0
9 (10)	5	5	0
celkem	48	21	0

Graf 4: Zájem rodičů o volný čas jejich dětí

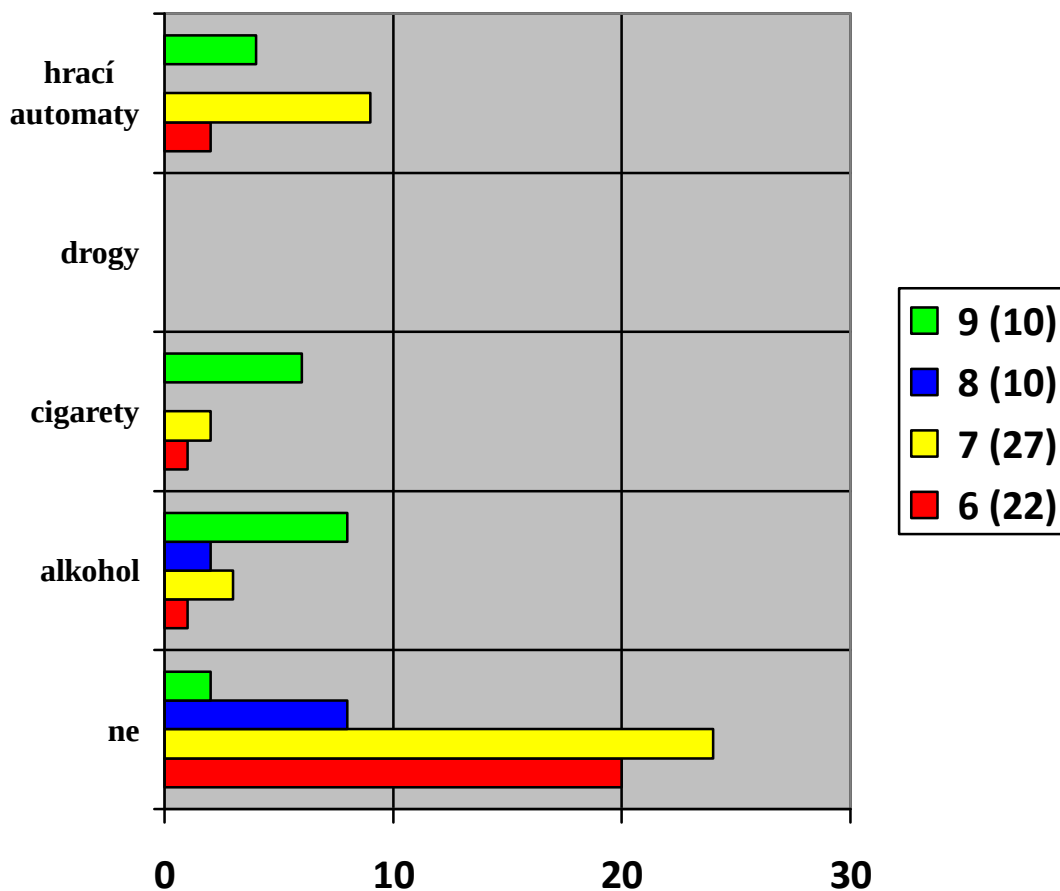

Zkusil jsi nějakou návykovou látku (cigarety, alkohol, drogy) nebo hrací automaty?

Tab. 5: Experimentování dětí s návykovými látkami a hracími automaty

Třída (počet žáků)	ne	alkohol	cigarety	drogy	hrací automaty
6 (22)	20	1	1	0	2
7 (27)	24	3	2	0	9
8 (10)	8	2	0	0	0
9 (10)	2	8	6	0	4
celkem	52	14	9	0	15

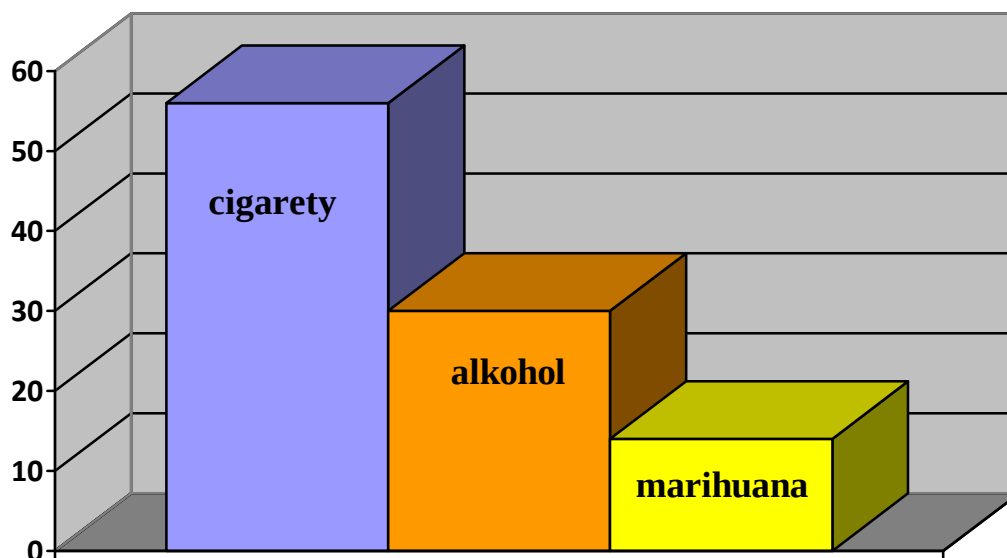
Graf 5: Experimentování dětí s návykovými látkami a hracími automaty

Víš o některém svém spolužákovi, který některou z těchto návykových látek vyzkoušel?

Na tuto otázku odpovědělo 41 žáků, že se v okruhu svých vrstevníků setkala jak s požíváním alkoholických nápojů, kouřením cigaret, ale i kouřením marihuany v počtu 70 případů. Z toho bylo 39 případů kouření cigaret, 21 případů požití alkoholických nápojů a v 10-ti případech i kouření marihuany. Jejich odpovědi se dají graficky v procentuálním vyjádření zobrazit takto:

**Graf 6: Informovanost žáků o užití návykových látek u jejich vrstevníků
(vyjádřeno procentuálně)**

6.6 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření potvrzují, že nejvíce času tráví dnešní děti a mládež s kamarády a u počítače. Zájem o různé kroužky se stoupajícím věkem klesá. S věkem též souvisí i klesající trend trávení volného času s rodiči.

Největší úspěch u mladých diváků mají seriály, zábavné programy a akční filmy, jejichž úroveň může být někdy velmi diskutabilní. Z tohoto pohledu je čtvrté místo „naučných filmů“ příjemným zjištěním.

Potěšitelné je, že se rodiče ve větší či menší míře zajímají o to, jak jejich ratolesti tráví volný čas, přesto by bylo velmi žádoucí, kdyby se počet rodičů, kteří mají každodenní zájem o volný čas jejich dětí ještě zvýšil (48 žáků z 69 odpovědělo, že se rodiče zajímají o jejich volný čas trvale), neboť právě v tomto čase mohou děti sklouznout na delikventní dráhu. Dnešní doba bohužel nepřeje rodinnému životu, jelikož mnoho rodičů má dvě zaměstnání, aby byli schopni uživit rodinu, a to je samozřejmě znát i na

fungování rodin. Nebylo by od věci, kdyby se vysocí státní činovníci zamysleli nad tím, co je pro ně priorita – finanční ukazatele nebo rodina, která plní svou výchovnou funkci a je vkladem pro stát do budoucna.

Otázka, která se týkala „experimentování“ s návykovými látkami a hracími automaty již tak pozitivně nevyzněla, neboť 23 žáků přiznalo buď pití alkoholu nebo kouření cigaret. Velmi alarmující je již v tomto věku zkušenosti s hracími automaty, které přiznalo 15 žáků, z toho 9 již v sedmé třídě.

Zaměření preventivních přednášek bylo většinou žáků hodnoceno kladně (jedna odpověď byla zamítavá). Škola organizuje přednášky týkající se šikany, drog, alkoholu a dalších negativních jevů. Současně probíhají na škole též přednášky, které vedou zkušení odborníci z Policie ČR, Hasičského záchranného sboru i dalších organizací. Jako příklad lze uvést přednášky a besedy, které se týkají současných témat – počítačová kriminalita, kyberšikana, ochrana před zloději, drogové závislosti, lidská práva, pyrotechnika aj.

Na otázku, zda mají ve svém okolí vrstevníka, který měl již problémy s porušováním zákonů, odpovědělo 21 žáků kladně. Jednalo se vesměs o krádeže a používání pyrotechniky. V jednom případě to bylo též nerespektování rozhodnutí soudu. Počet 21 se může zdát zanedbatelný, ale v celkovém počtu odevzdaných dotazníků se dá hovořit o téměř jedné třetině žáků, kteří se setkali s protiprávním jednáním svých vrstevníků. V tomto kontextu se dá říci, že počet je alarmující.

ZÁVĚR

Kriminalita je obecný jev, který provází celé lidské dějiny. Nikdy nebude existovat společnost, která by dokázala kriminalitu zcela vymýtit. Bakalářská práce se zabývá kriminalitou dětí a mládeže a preventivním aktivitám, které by měly alespoň částečně tuto kriminalitu eliminovat.

V teoretické části jsou popsány hlavní faktory ovlivňující chování a jednání dětí a mladistvých, které vedou u některých jedinců až k páchání trestné činnosti. Dále jsou zde popsány druhy opatření, která jsou dětským delikventům dle závažnosti jejich provinění ukládána. Podstatná část práce je věnována preventivním aktivitám a systému prevence v České republice od činnosti Republikového výboru pro prevenci kriminality až po místní úroveň. Nezanedbatelná je též preventivní činnost policie, která je samozřejmě mnohem rozsáhlejší a není zaměřena pouze na republikovou úroveň, ale její těžiště spočívá hlavně na místní úrovni, kde aktivně spolupracuje s orgány obcí i městských částí a přizpůsobuje svou preventivní činnost nejpálčivějším problémům dané lokality. Cílem prevence není pouze snížení kriminality mládeže, ale také zapojení celé společnosti do tohoto procesu, neboť dětská kriminalita se stává stále palčivějším problémem.

Praktická část práce vychází z dotazníkového šetření žáků II. stupně základní školy a navazuje na teoretickou část práce, která se zabývá vlivy působícími na dětskou kriminalitu. Na tomto „vzorku“ dětí se prokázalo, že i když rodiče mají většinou zájem o způsob trávení volného času svých ratolestí, nemohou ohlídat vše. Velmi varovné je zjištění, že mnoho dětí školního věku má již zkušenosti s návykovými látkami, zejména s alkoholem a herními automaty, což může být první krok k páchání trestné činnosti, neboť na tyto aktivity potřebují stále více peněz.

Velkým problémem dnešní mládeže je užívání drog. Můžeme říci, že se v této oblasti buď preventivní činnost částečně míjí svým účinkem nebo má ještě rezervy. Oproti předchozím rokům jsou preventivní aktivity v oblasti drog a návykových látek státem utlumovány. Jedná se však o tak závažnou problematiku, že tvrzení státních úředníků o nedostatku finančních prostředků nemůže před veřejností obstát.

Názory odborníků i laické veřejnosti na preventivní aktivity se různí. Samotná „návratnost“ preventivních aktivit pro společnost je vnímána rozporuplně. Je-li zde však možnost, že tyto aktivity uchrání alespoň jedno dítě od dráhy delikventa, můžeme říci,

že prostředky vydané na prevenci nebyly vynaloženy zbytečně. V této činnosti je třeba nepolevovat a průběžně vyhodnocovat preventivní aktivity, protože ne každý preventivní program uvedený do praxe splní očekávání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o 2004. 424 s. ISBN 80-86473-86-4.
2. JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha : Linde, 2004. 144 s. ISBN 80-7201-493-5.
3. KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha : Victoria Publishing, 1995. 114 s. ISBN 80-7187-022-6.
4. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C.H. Beck, 2009. 802 s. ISBN 978-80-7400-042-3.
5. KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C.H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
6. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
7. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004. 452 s. ISBN 80-86432-08-4.
8. POKORNÁ, J., ZLÁMAL, J. *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha : Odbor vzdělávání a správy policejního školství MV ČR, 2003. 64 s.
9. SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. Praha : Eurolux Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3.
10. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o, 2006, 312 s. ISBN 80-86989-66-0.
11. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2011. 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9.
12. VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha : Karolinum, 2005. 430 s. ISBN 80-246-1077-4.
13. VICHLENDÁ, M., BÉREŠ, L. *Prevence kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha : Odbor vzdělávání a správy policejního školství MV ČR, 2008. 141 s.
14. ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno : Masarykova univerzita, 1997. 247 s. ISBN 80-210-1643-4.

15. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002, 232 s. ISBN 80-86473-08-2.
16. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex Publishing, s.r.o, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5.
17. ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNIKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha : Policejní akademie ČR, 2001. 89 s. ISBN 807251-070-3.

Elektronické zdroje

1. *NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. Kriminalita a delikvence*. [online]. 2012 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>>.
2. *Úmluva o právech dítěte* [online]. 2012 [cit. 2012-09-01]. Dostupné z WWW: <http://zsvejprty.cz/New_Folder/www/VP/umluvapd.htm>.
3. ŠNÝDROVÁ, I. *Spravedlnost dětem – význam rodiny pro vývoj osobnosti* [online]. 2012 [cit. 2012-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://iustin.cz/art.asp?art=3>>
4. *Závislosti, Záchranný kruh* [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://zachranny-kruh-cz/kriminalita/zavislosti.html>>.
5. *Prevence sociálně patologických jevů* [online]. 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://zkola.cz/zkedu/rodicoveaverejnost/socialnepatologickejevyajejichprevence/socialnepatologickejevyajejichprevencevseobecne/15367.aspx>>.
6. *Drogy – sociální práce* [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://socialni-prace.webnode.cz/drogy/>>.
7. *Škodlivost televize*. [online]. 2011 [cit. 2011-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://idm.webpark.cz/televize/televize/htm>>.
8. *PMS – Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.pmscr.cz/programy/>>.
9. *MĚSTSKÁ POLICE FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM. Prevence kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z WWW: <<http://mpfrenstat.cz/prevence/prevence/kriminality>>.

10. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence.519728.aspx?q=Y2hudWO9Ng%3D%3D>>.
11. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. 2008 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/drpublikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality/37669.aspx>>.
12. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Metodika centra včasné intervence* [online]. 2012 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/aktualit/204mladez/pril4.doc>>.
13. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Programy prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudWO9Mw==>>.
14. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. *Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro neziskové organizace na léta 2011 - 2015* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://msmt.cz/file/11467>>.
15. MĚSTSKÁ POLICIE FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM. *Prevence kriminality* [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z WWW: <<http://mpfrenstat.cz/prevence/kriminality>>.
16. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Preventivně informační skupiny Policie ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/preventivne-informacni-skupiny-policie-cr.aspx>>.
17. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Akce a projekty* [online]. 2010 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/akce-a-projekty-65504.aspx>>.
18. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zebra se za tebe nerozhledne!* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/zebra-se-za-tebe-nerozhledne262841.aspx>>.
19. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Ajaxův zápisník* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/clanek/ajaxuv-zapospnik-328720.aspx>>.
20. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvcr.cz/clanek/prevence.519728.aspx?q=Y2hudWO9NA%3d%3d>>.

21. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Prevence* [online]. 2010 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://mvr.cz/clanek/prevence.519728.aspx?q=Y2hudWO9Mg%3d%3d>>.
22. ZŠ NAD VODOVODEM. *Základní informace* [online]. 2013 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://zsnadvodovodem.cz/index.htm>>.
23. ZŠ NAD VODOVODEM. *Minimální preventivní program v oblasti sociálně patologických jevů* [online]. 2013 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://zsnadvodovodem.cz/rady/prevence/pdf>>.

Legislativní dokumenty

1. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 – trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11 [online]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2009-40.pdf>>.
2. Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79 [online]. Dostupné z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-218.pdf>>.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1 – Seznam žáků ve třídách dle odevzdaných dotazníků

Tabulka č. 2 – Způsob trávení volného času dle sumarizovaných výsledků

Tabulka č. 3 – Sledování televizních programů

Tabulka č. 4 – Zájem rodičů o volný čas jejich dětí

Tabulka č. 5 – Experimentování dětí s návykovými látkami a hracími automaty

Graf č. 1 – Zastoupení žáků dle pohlaví

Graf č. 2 – Trávení volného času žáků

Graf č. 3 – Sledování televizních programů

Graf č. 4 – Zájem rodičů o volný čas jejich dětí

Graf č. 5 – Experimentování dětí s návykovými látkami a hracími automaty

Graf č. 6 – Informovanost žáků o užití návykových látek u jejich vrstevníků

Příloha č. 1 – vzor dotazníku

Ahoj,

jmenuji se Míša Provazníková a jsem studentkou Vysoké školy evropských a regionálních studií v Příbrami. V rámci své bakalářské práce zpracovávám téma „**Prevence kriminality dětí a mládeže**“. Ráda bych Tě proto požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který ti zabere pouze několik minut.

Tento dotazník je anonymní, takže nemusíš mít obavy, že by Tvoje odpovědi byly zveřejněny.

Svoji odpověď, prosím, označ kroužkem, případně dopiš na vyznačené místo.

Děkuji

Základní údaje:

chlapec dívka

třída, kterou navštěvuješ: 6. 7. 8. 9.

věk:

1. Jak převážně trávíš volný čas:

- s kamarádem (kou)	- s rodiči
- sledováním televize	- četbou
- u počítače	- v kroužku (sportovní, vzdělávací ..)
- s partou	

2. Zajímají se rodiče, jak trávíš volný čas:

- ano	- ne	- občas

3. Znají rodiče Tvé kamarády osobně:

- ano	- ne	- některé

4. Jaké programy v televizi nejraději sleduješ:

- zábavné programy	- seriály
- akční filmy	- detektivky
- naučné pořady	- sportovní pořady
- žádné – televize mne nezajímá	

5. Zkusil/a jsi někdy s nějakou návykovou látkou (alkohol, drogy, cigarety)

- ano - ne

V případě že ano, jakou:

6. Znáš někoho ze svých vrstevníků (spolužáků), který návykovou látku zkusil:

- ano (jakou) - ne

.....

7. Zkusil/a jsi někdy hrát herní automaty:

- ano - ne - ano, ale nebavilo mne to

8. Navštěvuješ nějaký kroužek ve škole:

- ano (jaký) - ne

9. Pořádá škola přednášky, které se týkají šikany:

- ano - ne

10. Pořádá škola přednášky, které se týkají užívání drog a alkoholu:

- ano - ne

11. Uskutečnila se na Vaší škole beseda s příslušníky policie , Hasičského záchranného sboru nebo jiných organizací:

- ano (na jaké téma beseda byla) - ne

.....

12. Víš o nějakém svém vrstevníkovi, který měl již problém s porušením nějakých zákonů (např. krádeže atd.):

- ano - ne

A víš čeho se porušení týkalo:

.....

Ještě jednou Ti děkuji a přeji hodně úspěchů.